

REDEMPTOR HOMINIS

JOHANNES PAULUS II: BREV TILL SINA VÖRDNADSVÄRDA BRÖDER I
BISKOPSÄMBETETPRÄSTERNADE ORDENSFAMILJERNAKYRKANS
SÖNER OCH DÖTTRAR OCH TILL ALLA MÄN OCH KVINNOR AV GOD
VILJA I BÖRJAN AV HANS PÅVLIGA VERKSAMHET

Välsignelse

Vördade bröder och kära söner och döttrar, hälsningar och den apostoliska välsignelsen

I. ARV

1. Vid slutet av det andra årtusendet

MÄNNISKANS ÅTERLÖSARE, Jesus Kristus, är universums och historiens centrum. Till honom går mina tankar och mitt hjärta i denna högtidliga stund i den värld som kyrkan och hela den nutida mänskligheten nu upplever. Faktum är att denna tid, som Gud i sin dolda plan har anförtrott mig, efter min älskade föregångare Johannes Paulus I, den universella tjänsten i samband med Petri stol i Rom, redan är mycket nära år 2000. För närvarande är det svårt att säga vilket avtryck detta år kommer att lämna i mänsklighetens historia eller vad det kommer att föra med sig till varje folk, nation, land och kontinent, trots de ansträngningar som redan görs för att förutse vissa händelser. För kyrkan spred sig Guds folk, om än ojämnt, till jordens mest avlägsna gränser, det kommer att bli året för ett stort jubelår. Vi närmar oss redan den dag som, utan att föregripa alla de korrigeringar som den kronologiska exaktheten påtvingar, kommer att påminna oss om och på ett särskilt sätt återuppväcka vår medvetenhet om trons centrala sanning, som den helige Johannes uttryckte i början av sitt evangelium: "Ordet blev kött och bodde bland oss"¹ och på ett annat ställe: "Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv"².

Vi befinner oss också på sätt och vis i en tid av ny advent, en tid av förväntan: "På många och olika sätt talade Gud i forna tider till våra fäder genom profeterna; men i dessa sista dagar har han talat till oss genom en Son..."³, genom Sonen, hans Ord, som blev människa och föddes av jungfrun Maria. Denna återlösningsakt markerade höjdpunkten i människans historia inom ramen för Guds kärleksfulla plan. Gud trädde in i mänsklighetens historia och blev som människa en aktör i den historien, en av tusentals miljoner människor

men samtidigt Unik! Genom inkarnationen gav Gud det mänskliga livet den dimension som han avsåg att människan skulle ha från sin första begynnelse. Han har definitivt skänkt den dimensionen – på det sätt som är utmärkande för honom allena, i överensstämmelse med sin eviga kärlek och barmhärtighet, med Guds fulla frihet – och han har också beviljat den med den frikostighet som gör det möjligt för oss att, när vi betraktar arvsynden och hela historien om mänsklighetens synder, och när vi beaktar det mänskliga intellektets felaktigheter, se till att översättningen är i gott skick. vilja och hjärta, att med förvåning upprepa den heliga liturgins ord: "O lyckliga skuld... som gav oss en så stor Återlösare!"⁴

2. De första orden i det nya pontifikatet

Det var till Kristus, Återlösaren, som mina känslor och tankar riktades den 16 oktober förra året, när jag efter det kanoniska valet fick frågan: "Accepterar du?" Jag svarade då: "Med lydnad i tro till Kristus, min Herre, och med förtröstan på Kristi Moder och på Kyrkan, trots de stora svårigheterna, accepterar jag". I dag vill jag göra detta svar känt offentligt för alla utan undantag och på så sätt visa att det finns ett samband mellan inkarnationens första grundläggande sanning, som redan nämnts, och det ämbete som, i och med mitt accepterande av mitt val till biskop av Rom och efterträdare till aposteln Petrus, har blivit min specifika plikt i hans stol.

Jag valde samma namn som min älskade föregångare Johannes Paulus I valde. Så snart han den 26 augusti 1978 tillkännagav för det heliga kollegiet att han önskade bli kallad Johannes Paulus – ett sådant dubbelnamn saknar motstycke i påvedömetts historia – såg jag i det ett tydligt förebud om nåd för det nya pontifikatet. Eftersom detta pontifikat varade i knappt 33 dagar, faller det på min lott inte bara att fortsätta med det, utan på sätt och vis att ta upp det igen vid samma utgångspunkt. Detta bekräftas av mitt val av dessa två namn. Genom att följa min vördnadsvärde föregångares exempel genom att välja dem, vill jag, liksom han, uttrycka min kärlek till det unika arv som påvarna Johannes XXIII och Paulus VI lämnat efter sig till kyrkan och min personliga beredskap att utveckla detta arv med Guds hjälp.

Genom dessa två namn och två pontifikat är jag förbunden med hela den apostoliska stolens tradition och med alla mina föregångare under 1900-talet och de föregående århundradena. Genom den ena efter den andra av de olika tidsåldrarna tillbaka till de mest avlägsna är jag förbunden med den missions- och verksamhetslinje som ger Petri stol en alldeles särskild plats i kyrkan.

Johannes XXIII och Paulus VI är ett stadium som jag direkt vill hänvisa till som en tröskel från vilken jag på sätt och vis avser att fortsätta, i viss mening tillsammans med Johannes Paulus I, in i framtiden, och låta mig ledas av obegränsad tillit till och lydnad mot Anden som Kristus har lovat och sänt till sin kyrka. Kvällen innan han led sade han till sina apostlar: "Det är till fördel för er att jag går bort, ty om jag inte går bort kommer inte Rådgivaren till er; men om jag går, skall jag sända honom till dig"⁵. "När Rådgivaren kommer, som jag skall sända till er från Fadern, ja, sanningens Ande, som utgår från Fadern, skall han vittna för mig. Och ni är också vittnen, eftersom ni har varit med mig från begynnelsen."⁶ "När sanningens Ande kommer, skall han leda er in i hela sanningen. Ty han skall inte tala av egen kraft, utan allt vad han hör skall han tala, och han skall förkunna för er vad som skall komma."⁷.

3. Lita på Sanningens och Kärlekens Ande

Genom att helt och fullt anförtro mig åt sanningens Ande träder jag därför in i det rika arv som de senaste pontifikaten har tillkommit. Detta arv har slagit djupa rötter i kyrkans medvetande på ett helt nytt sätt, som tidigare varit helt okänt, tack vare Andra Vatikankonciliet, som Johannes XXIII sammankallade och öppnade och som senare framgångsrikt avslutades och ihärdigt genomfördes av Paulus VI, vars verksamhet jag själv kunde betrakta på nära håll. Jag förundrades ständigt över hans djupa visdom och hans mod, och även över hans ståndaktighet och tålmod under den svåra perioden efter konciliet under hans pontifikat. Som kyrkans rorsman, Petri bark, visste han hur han skulle bevara försynens lugn och balans även i de mest kritiska ögonblicken, när kyrkan tycktes skakas inifrån, och han höll alltid fast vid sitt orubbliga hopp om kyrkans soliditet. Vad Anden har sagt till kyrkan genom vår tids koncilium, vad Anden säger i denna kyrka till alla kyrkor⁸ kan inte leda till något annat – trots tillfälliga orosmoment – utan ännu mognare soliditet hos hela Guds folk, medvetna om sin frälsningsmission.

Paulus VI valde detta nutida medvetande om kyrkan som det första temat i sin grundläggande encyklika som börjar med orden *Ecclesiam Suam*. Låt mig först och främst hänvisa till denna encyklika och knyta an till den i detta första dokument som, så att säga, inleder det nuvarande pontifikatet. Kyrkans medvetande, upplyst och stött av den Helige Ande och som allt djupare utforskar både sitt gudomliga mysterium och sin mänskliga mission, och till och med sina mänskliga svagheter - detta medvetande är och måste förbli den första källan till kyrkans kärlek, eftersom kärleken i sin tur bidrar till att stärka

och fördjupa hennes medvetande. Paulus VI lämnade oss ett vittnesbörd om en sådan extremt stark medvetenhet om kyrkan. Genom de många saker, ofta lidande, som utgjorde hans pontifikat lärde han oss en oförskräckt kärlek till kyrkan, som är, som konciliet säger, ett "sakrament eller ett tecken och ett medel för intim förening med Gud och för hela mänsklighetens enhet"⁹.

4. Hänvisning till Paulus VI:s första encyklika

Just därför måste kyrkans medvetande gå med universell öppenhet, för att alla skall kunna finna "Kristi outrannsakliga rikedom" i henne.¹⁰ omtalad av hedningarnas apostel. En sådan öppenhet, organiskt förenad med medvetenheten om hennes egen natur och vissheten om hennes egen sanning, om vilken Kristus sade: "Det ord som ni hör är inte mitt, utan Faderns, som har sänt mig."¹¹ Det är det som ger kyrkan dess apostoliska, eller med andra ord hennes missionerande, dynamik, när den i sin integritet bekänner och förkunnar hela den sanning som Kristus har överfört. Samtidigt måste hon föra den dialog som Paulus VI i sin encyklika *Ecclesiam Suam* Den kallades "frälsningens dialog" och urskilde med precision de olika cirklar inom vilka den skulle föras¹². När jag i dag hänvisar till detta dokument som gav programmet för Paulus VI:s pontifikat, fortsätter jag att tacka Gud för att denne min store föregångare, som också verkligen var min far, visste hur han skulle visa vad han skulle visa *annonis extra*, Till det yttre är det kyrkans sanna anlete, trots de olika inre svagheter som drabbade henne under den efterkonciliära perioden. På detta sätt tycks en stor del av den mänskliga familjen ha blivit mer medveten om hur nödvändig Kristi kyrka, hennes mission och hennes tjänst för mänskligheten verkligen är, i alla mänsklighetens olika områden. Ibland har denna medvetenhet visat sig vara starkare än de olika kritiska attityder som angriper *ab intra*, internt, kyrkan, hennes institutioner och strukturer, och prästerna och deras verksamhet. Denna växande kritik berodde säkert på olika orsaker och vi är dessutom säkra på att det inte alltid var utan uppriktig kärlek till kyrkan. Otvivelaktigt var en av de tendenser som den uppvisade att övervinna det som har kallats triumfalism, som det ofta diskuterades om under konciliet. Även om det är rätt att, i enlighet med sin Mästares exempel, som är "ödmjuk i hjärtat"¹³ Kyrkan bör också ha ödmjukhet som grundval, att hon bör ha ett kritiskt sinne för allt som ingår i hennes mänskliga karaktär och verksamhet, och att hon alltid bör vara mycket krävande mot sig själv, men att även kritik bör ha sina rättmätiga gränser. Annars upphör den att vara konstruktiv och uppenbarar inte sanning, kärlek och tacksamhet för den nåd som vi huvudsakligen och helt och fullt blir delaktiga i och genom kyrkan.

Dessutom är en sådan kritik inte ett uttryck för en tjänande attityd utan snarare en önskan att styra andras åsikter i enlighet med ens egna, vilket ibland sprids utomlands på ett alltför tanklöst sätt.

Paulus VI förtjänar sin tacksamhet för att han, samtidigt som han respekterade varje ens av sanning som fanns i de olika mänskliga åsikterna, samtidigt bevarade den försynens balans som råttors rorsman hade¹⁴. Den kyrka som jag – genom Johannes Paulus I – har fått anförtrott mig nästan omedelbart efter honom är onekligen inte fri från inre svårigheter och spänningar. Men samtidigt är hon i sitt inre starkare mot självkritikens överdrifter: man kan säga att hon är mer kritisk mot de olika tanklösa kritikerna, mer motståndskraftig mot de olika "nymodigheterna", mognare i sin anda av urskiljning, bättre i stånd att ur sin eviga skatt lyfta fram "det som är nytt och det som är gammalt"¹⁵, mer inriktad på sitt eget mysterium, och på grund av allt detta mer tjänande för hennes uppdrag att frälsa alla: Gud "vill att alla människor skall bli frälsta och komma till kunskap om sanningen"¹⁶.

5. Kollegialitet och apostolat

Trots allt att döma är kyrkan nu mer enad i tjänandets gemenskap och i medvetenheten om apostolatet. Denna enhet har sitt ursprung i principen om kollegialitet, som Andra Vatikankonciliet talade om. Kristus själv gjorde denna princip till en levande del av det apostoliska kollegiet av de tolv med Petrus i spetsen, och han förnyar den ständigt i biskopskollegiet, som växer mer och mer över hela jorden och förblir förenat med och under ledning av den helige Petri efterträdare. Konciliet gjorde mer än att bara nämna kollegialitetsprincipen: det gav den ett enormt nytt liv, bland annat genom att uttrycka en önskan om ett permanent kollegialt organ, som Paulus VI grundade genom att inrätta biskopssynoden, vars verksamhet inte bara gav en ny dimension åt hans pontifikat utan också senare tydligt återspeglades i Johannes Paulus I:s och hans ovärdige efterträdares pontifikat från den dag de inleddes.

Principen om kollegialitet visade sig vara särskilt relevant under den svåra efterkonciliära perioden, då biskopskollegiets gemensamma enhälliga ståndpunkt – som framför allt genom synoden visade sin förening med Petri efterträdare – bidrog till att skingra tvivlen och samtidigt visade på de rätta sätten att förnya kyrkan i dess universella dimension. I själva verket var synoden bland annat källan till den väsentliga drivkraft för evangelisation som kom till uttryck i den apostoliska uppmaningen *Evangelii Nuntiandi*¹⁷, som välkomnades med glädje som ett program för förnyelse som var både

apostoliskt och pastoralt. Samma linje följdes i arbetet vid den sista ordinarie sessionen i biskopssynoden, som hölls ungefär ett år före påven Paulus VI:s död och som bekant ägnades åt katekesen. Resultaten av detta arbete har ännu inte ordnats och uttalats av den apostoliska stolen.

Eftersom vi har att göra med den uppenbara utvecklingen av de former i vilka den episkopala kollegialiteten kommer till uttryck, måste åtminstone nämnas processen för konsolidering av nationella biskopskonferenser i hela kyrkan och andra kollegiala strukturer av internationell eller kontinental karaktär. Med hänvisning till kyrkans månghundraåriga tradition bör uppmärksamheten riktas mot verksamheten i de olika stifts-, provins- och nationella synoderna. Det var konciliets idé, en idé som Paulus VI konsekvent omsatte i praktiken, att strukturer av detta slag, med sina århundraden av prövningar av kyrkan, och de andra formerna av kollegialt samarbete mellan biskoparna, såsom metropolitstrukturen – för att inte tala om varje enskilt stift – skulle pulsera i full medvetenhet om sin egen identitet och på samma gång, av sin egen originalitet inom kyrkans universella enhet. Samma anda av samarbete och delat ansvar sprider sig också bland prästerna, vilket bekräftas av de många prästråd som har vuxit fram sedan konciliet. Denna anda har spridit sig även bland lekmännen, inte bara genom att stärka de redan existerande organisationerna för lekmanapostolat utan också genom att skapa nya som ofta har en annan struktur och en utmärkt dynamik. Dessutom har lekmän, som är medvetna om sitt ansvar för kyrkan, villigt förbundit sig att samarbeta med prästerna och med representanterna för det gudsvigda livets institut, inom stiftssynodernas och de pastorala rådets sfärer i församlingarna och stiftet.

Jag måste ha allt detta i åtanke i början av mitt pontifikat som ett skäl till att tacka Gud, för att varmt uppmuntra alla mina bröder och systrar och för att med innerlig tacksamhet påminna om Andra Vatikankonciliets och mina stora föregångares arbete, som satte igång detta nya livssving för kyrkan. En rörelse som är mycket starkare än symptomen på tvivel, kollaps och kris.

6. Vägen till kristen enhet

Vad skall jag säga om alla de initiativ som har sprungit fram ur den nya ekumeniska inriktningen? Den oförglömlige påven Johannes XXIII framställde problemet med kristen enhet med evangelisk klarhet som en enkel konsekvens av Jesu Kristi egen vilja, vår Mästare, den vilja som Jesus uttalade vid flera tillfällen men som han gav uttryck för på ett särskilt sätt i sin bön i den övre

salen kvällen innan han dog: "Jag ber... Far... så att de alla kan vara ett"¹⁸. Andra Vatikankonciliet svarade kortfattat på detta krav med sitt dekret om ekumenik. Påven Paulus VI, som använde sig av verksamheten vid sekretariatet för främjande av kristen enhet, påbörjade de första svåra stegen på vägen mot att uppnå denna enhet. Har vi kommit långt på den vägen? Utan att vilja ge ett detaljerat svar kan vi säga att vi har gjort verkliga och viktiga framsteg. Och en sak är säker: vi har arbetat med uthållighet och konsekvens, och representanterna för andra kristna kyrkor och samfund har också engagerat sig tillsammans med oss, vilket vi är dem varmt tacksamma för. Det är också säkert att den enda möjlighet vi ser att i kristendomens och världens nuvarande historiska läge uppfylla kyrkans universella uppdrag när det gäller ekumeniska frågor är att uppriktigt, uthålligt, ödmjukt och även modigt söka vägar för att närma sig varandra och för att förena sig. Påven Paulus VI gav oss sitt personliga exempel på detta. Vi måste därför söka enighet utan att låta oss nedslås av de svårigheter som kan uppstå eller ackumuleras på den vägen. annars skulle vi vara otrogna mot Kristi ord, vi skulle misslyckas med att uppfylla hans testamente. Har vi rätt att ta denna risk?

Det finns människor som, ställda inför svårigheterna eller för att de anser att de första ekumeniska ansträngningarna har gett negativa resultat, skulle ha velat vända tillbaka. Somliga uttrycker till och med åsikten att dessa ansträngningar är skadliga för evangeliets sak, att de leder till en ytterligare brytning i kyrkan, att de skapar förvirring i frågor om tro och moral och att de leder till en särskild likgiltighet. Det är kanske bra att talesmännen för dessa åsikter uttrycker sina farhågor. Men även i detta avseende måste korrekta gränsvärden upprätthållas. Det är uppenbart att detta nya skede i kyrkans liv kräver av oss en tro som är särskilt medveten, djup och ansvarsfull. Sann ekumenisk verksamhet innebär öppenhet, att komma närmare, att det finns utrymme för dialog och ett gemensamt utforskande av sanningen i full evangelisk och kristen mening. Men det innebär inte på något sätt eller kan innebära att man ger upp eller på något sätt förminskar den gudomliga sanningens skatter som kyrkan ständigt har bekänt och undervisat om. Till alla som av något skäl vill avråda kyrkan från att söka de kristnas universella enhet, måste frågan än en gång ställas: Har vi rätt att inte göra det? Kan vi undgå att ha tillit – trots all mänsklig svaghet och alla fel under tidigare århundraden – till vår Herres nåd som nyligen uppenbarats genom vad den Helige Ande sa och vi hörde under konciliet? Om vi skulle göra det skulle vi förneka den sanning om oss själva som

aposteln så värtaligt uttryckte: "Genom Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig var inte förgäves"¹⁹.

Det vi just har sagt måste också tillämpas – om än på ett annat sätt och med de skillnader som tillkommer – på en verksamhet för att komma närmare tillsammans med representanterna för de icke-kristna religionerna, en verksamhet som kommer till uttryck genom dialog, kontakter, gemensam bön, utforskande av den mänskliga andlighetens skatter, i vilken, som vi mycket väl vet, inte heller medlemmar av dessa religioner saknas. Händer det inte ibland, att den fasta tron hos anhängarna av de icke-kristna religionerna – en tro som också är en verkan av sanningens Ande, som verkar utanför den mystiska kroppens synliga gränser – kan få de kristna att skämmas över att de ofta själva är så benägna att tvivla på de sanningar som Gud uppenbarar och förkunnas av kyrkan, och så benägna att luckra upp moraliska principer och öppna vägen för etisk släpphänthet? Det är en ädel sak att ha anlag för att förstå varje person, analysera varje system och inse vad som är rätt. Det betyder inte alls att man förlorar vissheten om sin egen tro²⁰ eller en försvagning av moralens principer, vars brist snart kommer att göra sig påmind i hela samhällens liv, med beklagliga konsekvenser dessutom.

II. ÅTERLÖSNINGENS MYSTERIUM

7. Inom Kristi mysterium

Även om de vägar som konciliet under detta århundrade har satt kyrkan i rörelse, de vägar som den framlidne påven Paulus VI pekade på i sin första encyklika, kommer att fortsätta att vara de vägar som vi alla måste följa under lång tid, kan vi samtidigt med rätta fråga i detta nya skede: Hur, På vilket sätt ska vi fortsätta? Vad bör vi göra för att denna nya ankomst av kyrkan, i samband med det annalkande slutet på det andra årtusendet, skall föra oss närmare honom som den Heliga Skrift kallar "den evige Fadern", Pater futuri saeculi²¹? Detta är den grundläggande fråga som den nye påven måste ställa sig själv när han i en anda av lydnad i tro tar emot den kallelse som motsvarar den befallning som Kristus gav Petrus flera gånger: "För mina lamm på bete"²², vilket betyder: Var herden i min fårfålla, och vidare: "Och när du har vänt om, styrk dina bröder"²³.

På denna fråga, kära bröder, söner och döttrar, måste ett grundläggande och väsentligt svar ges. Vårt svar måste vara: Vår ande är riktad i en riktning, den enda riktningen för vårt intellekt, vår vilja och vårt hjärta är – mot Kristus vår

Återlösare, mot Kristus, människans Återlösare. Vi vill se till honom – för det finns ingen frälsning i någon annan än honom, Guds Son – och upprepa vad Petrus sade: "Herre, till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord"²⁴.

Genom kyrkans medvetande, som konciliet avsevärt utvecklade, genom alla nivåer av denna självmedvetenhet och genom alla de verksamhetsområden där kyrkan uttrycker, finner och bekräftar sig själv, måste vi ständigt rikta blicken mot honom "som är huvudet"²⁵, "genom vilken allting är och genom vilken vi existerar"²⁶, som är både "vägen och sanningen"²⁷ och "uppståndelsen och livet",²⁸ när vi ser vem, ser vi Fadern²⁹, och som var tvungen att gå bort från oss³⁰ – det vill säga, genom sin död på korset och sedan genom sin himmelfärd – för att Rådgivaren skulle komma till oss och fortsätta att komma till oss som sanningens Ande³¹. I honom finns "vishetens och kunskapens alla skatter"³², och kyrkan är hans kropp³³. "Genom sitt förhållande till Kristus är kyrkan ett slags sakrament eller tecken och ett medel för en intim förening med Gud och för hela mänsklighetens enhet."³⁴, och källan till detta är han, han själv, han Återlösaren.

Kyrkan upphör inte att lyssna till hans ord. Hon läser om dem kontinuerligt. Med den största hängivenhet rekonstruerar hon varje detalj i hans liv. Dessa ord lyssnar också icke-kristna. Kristi liv talar också till många som inte är i stånd att upprepa med Petrus: "Du är Messias, den levande Gudens Son"³⁵. Han, den levande Gudens Son, talar också till människorna som människor: det är hennes liv som talar, hans mänsklighet, hans trohet mot sanningen, hans allomfattande kärlek. Dessutom talar hans död på korset – det vill säga det outgrundliga djupet av hans lidande och övergivenhet. Kyrkan upphör aldrig att återuppleva hans död på korset och hans uppståndelse, som utgör innehållet i kyrkans dagliga liv. Ja, det är på befallning av Kristus själv, hennes Mästare, som kyrkan oavbrutet firar eukaristin och i den finner "livets och helighetens källa"³⁶, det verkamma tecknet på nåd och försoning med Gud, och löftet om evigt liv. Kyrkan lever sitt mysterium, drar sig outtröttligt ur det och söker ständigt efter sätt att föra fram denna sin Mästares och Herres mysterium för mänskligheten – för folken, nationerna, de kommande generationerna och varje enskild människa – som om hon ständigt upprepade, som aposteln gjorde: "Ty jag har beslutat att inte veta av något annat bland er än Jesus Kristus och honom som korsfäst"³⁷. Kyrkan håller sig inom ramen för återlösningens mysterium, som har blivit den grundläggande principen i hennes liv och uppdrag.

8. Återlösningen som en ny skapelse

Världens Återlösare! I honom har på ett nytt och underbarare sätt uppenbarats den grundläggande sanningen om skapelsen, som Första Moseboken vittnar om när den upprepar sig flera gånger: "Gud såg att det var gott"³⁸. Det goda har sin källa i Vishet och Kärlek. I Jesus Kristus den synliga värld som Gud har skapat för människan³⁹-den värld som, när synden kom in, "var underkastad meningslöshet"⁴⁰-återfår sin ursprungliga förbindelse med den gudomliga källan av Visdom och Kärlek. Ja, "så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son"⁴¹. Liksom denna länk bröts i människan Adam, så smiddes den på nytt i människan Kristus⁴². Är vi i det tjugonde århundradet inte övertygade om hedningarnas Apostels överdrivet vältaliga ord om "skapelsen (som) har suckat i födslovåndor ända till nu"⁴³och "väntar med spänd längtan på uppenbarelsen av Guds söner"⁴⁴, skapelsen som "utsattes för meningslöshet"? Avslöjar inte det tidigare okända oerhörda framåtskridandet, som särskilt ägt rum under loppet av detta århundrade, på området för människans herravälde över själva världen - i en tidigare okänd grad - denna mångfaldiga underkastelse "under meningslösheten"? Det räcker med att erinra sig vissa företeelser, såsom hotet om förorening av den naturliga miljön i områden med snabb industrialisering, eller de väpnade konflikter som ständigt bryter ut om och om igen, eller utsikterna till självförstörelse genom användning av atom-, väte-, neutron- och liknande vapen, eller bristen på respekt för de oföddas liv. Den nya tidsålderns värld, rymdfärdernas värld, vetenskapens och teknologins tidigare ouppnådda erövringar – är det inte också den värld som "suckar i födslovåndor"⁴⁵som "väntar med spänd längtan på att Guds söner skall uppenbaras"⁴⁶?

I sin genomträngande analys av "den moderna världen" nådde Andra Vatikankonciliet fram till den viktigaste punkten i den synliga världen, nämligen människan, genom att likt Kristus tränga in i det mänskliga medvetandets djup och genom att ta kontakt med människans inre mysterium, som på bibliskt och icke-bibliskt språk uttrycks med ordet "hjärta". Kristus, världens Återlösare, är den som på ett unikt och oåterkalleligt sätt trängde in i människans mysterium och kom in i hennes "hjärta". Andra Vatikankonciliet lär därför med rätta: "Sanningen är att det endast är i det inkarnerade Ordets mysterium som människans mysterium får ljus. Ty Adam, den första människan, var en sinnebild för honom som skulle komma(*Rom 5:14*), Messias, Herren. Kristus, den nye Adam, i själva uppenbarelsen av Faderns mysterium och hans kärlek,*uppenbarar helt och fullt människan för sig självoch* drar fram i ljuset sin högsta kallelse". Och konciliet fortsätter: "Han som är 'den osynlige Gudens

avbild' (Co/1:15), är själv den fullkomliga människan, som i Adams barn har återupprättat den likhet med Gud, som hade varit vanställd alltsedan den första synden. Den mänskliga naturen har också i oss upphöjts till en värdighet utan motstycke, just genom det faktum att den är antagen, inte absorberad i henne. Ty genom sin människoblivelse har han, Guds son, *på ett visst sätt förenade sig med var och en*. Han arbetade med människohänder, han tänkte med ett mänskligt sinne. Han handlade med en mänsklig vilja och med ett mänskligt hjärta som han älskade. Född av Jungfru Maria har han sannerligen gjorts till en av oss, lik oss i allt utom synd.⁴⁷, han, människans Återlösare.

9. Den gudomliga dimensionen av återlösningens mysterium

När vi än en gång reflekterar över denna häpnadsväckande text från konciliets undervisning, glömmer vi inte ens för ett ögonblick att Jesus Kristus, den levande Gudens Son, blir vår försoning med Fadern⁴⁸. Det var han, och endast han, som tillfredsställde Faderns eviga kärlek, det faderskap som från begynnelsen kom till uttryck i att skapa världen, ge människan alla skapelsens rikedomar och göra henne "föga mindre än Gud"⁴⁹, eftersom han skapades "till Guds avbild och till Guds avbild".⁵⁰ Han och endast han uppfyllde också det faderskap som Gud och den kärlek som människan på sätt och vis förkastade genom att bryta det första förbundet⁵¹ och de senare förbunden som Gud "om och om igen erbjöd människan"⁵². Världens återlösning – detta kärlekens oerhörda mysterium i vilket skapelsen förnyas –⁵³ är, vid sin djupaste rot, rättvisans fullhet i ett mänskligt hjärta – den Förstfödde Sonens hjärta – för att det må bli rättvisa i hjärtat på många människor, som från evighet är förutbestämda i den Förstfödde Sonen till att vara Guds barn⁵⁴ och kallad till nåd, kallad till kärlek. Korset på Golgata, genom vilket Jesus Kristus – en man, Jungfru Marias son, som tros vara son till Josef från Nasaret – "lämnar" denna värld, är också en ny manifestation av Guds eviga faderskap, som i honom åter närmar sig mänskligheten, varje människa, och ger henne den trefalt heliga "sanningens Ande"⁵⁵.

Denna uppenbarelse av Fadern och utgjutandet av den Helige Ande, som präglar ett outplånligt sigill på återlösningens mysterium, förklarar innebörden av korset och Kristi död. Skapelsens Gud uppenbaras som återlösningens Gud, som den Gud som är "trogen mot sig själv"⁵⁶ och trogen sin kärlek till människan och världen, som han uppenbarade på skapelsens dag. Hans kärlek är en kärlek som inte drar sig tillbaka inför något som rättvisan kräver av honom. Därför "gjorde (Gud) honom (Sonen) till synd som inte visste av någon synd"⁵⁷. Om

han "gjorde den som var utan någon som helst synd" till synd, så var det för att uppenbara den kärlek som alltid är större än hela skapelsen, den kärlek som är han själv, eftersom "Gud är kärlek"⁵⁸. Framför allt är kärleken större än synden, än svagheten, än "skapelsens meningslöshet"⁵⁹, den är starkare än döden; Det är en kärlek som alltid är redo att resa sig upp och förlåta, alltid redo att gå för att möta den förlorade sonen⁶⁰, alltid på jakt efter "uppenbarelsen av Guds söner"⁶¹, som är kallade till den härlighet som skall uppenbaras"⁶². Denna uppenbarelse av kärlek beskrivs också som barmhärtighet⁶³; Och i människans historia har denna uppenbarelse av kärlek och barmhärtighet antagit en form och ett namn: Jesu Kristi uppenbarelse.

10 . Den mänskliga dimensionen av återlösningens mysterium

Människan kan inte leva utan kärlek. Han förblir en varelse som är obegriplig för honom själv, hans liv är meningslöst om kärleken inte uppenbaras för honom, om hon inte möter kärleken, om han inte upplever den och gör den till sin egen, om han inte deltar intimt i den. Detta är, som redan har sagts, anledningen till att Kristus, Återlösaren, "helt uppenbarar människan för sig själv". Om vi får använda uttrycket är detta den mänskliga dimensionen av återlösningens mysterium. I denna dimension finner människan åter den storhet, värdighet och det värde som tillhör hennes mäsklighet. I återlösningens mysterium blir människan på nytt "uttryckt" och på sätt och vis nyskapad. Han är nyskapad! "Det finns varken jude eller grek, det finns varken slav eller fri, det finns varken man eller kvinna; Ty ni är alla ett i Kristus Jesus"⁶⁴. Den människa som vill förstå sig själv grundligt – och inte bara i enlighet med omedelbara, partiella, ofta ytliga och till och med illusoriska normer och mått på sitt väsen – hon måste med sin oro, osäkerhet och till och med sin svaghet och syndfullhet, med sitt liv och sin död, närma sig Kristus. Han måste, så att säga, gå in i henne med hela sitt eget jag, hon måste "tillägna sig" och assimilera hela inkarnationens och återlösningens verklighet för att finna sig själv. Om denna djupgående process äger rum inom honom, bär hon frukt inte bara av tillbedjan av Gud utan också av djup förundran över sig själv. Hur dyrbar måste inte människan vara i Skaparens ögon, om hon "vann en så stor Återlösare"⁶⁵, och om Gud "utgav sin enfödde Son" för att människan "inte skulle gå förlorad utan ha evigt liv"⁶⁶.

I själva verket är namnet på denna djupa förundran över människans värde och värdighet evangeliet, det vill säga: de goda nyheterna. Den kallas också kristendom. Denna förvåning bestämmer kyrkans uppdrag i världen och,

kanske ännu mer, "i den moderna världen". Denna förundran, som också är en övertygelse och en visshet – i sin djupaste rot är den trons visshet, men på ett dolt och hemlighetsfullt sätt levandegör den varje aspekt av den autentiska humanismen – är nära förbunden med Kristus. Den fastställer också Kristi plats – så att säga hans särskilda rätt till medborgarskap – i människans och mänsklighetens historia. Kyrkan begrundar oavbrutet hela Kristi mysterium och vet med trons hela visshet att den återlösning som ägde rum genom korset definitivt har återupprättat hennes värdighet för människan och gett tillbaka meningen med hennes liv i världen, en mening som i stor utsträckning gick förlorad på grund av synden. Och av den anledningen fullbordades återlösningen i påskmysteriet, som ledde genom korset och döden till uppståndelsen.

Kyrkans grundläggande funktion i varje tidsålder och särskilt i vår är att rikta människans blick, att rikta hela mänsklighetens medvetenhet och erfarenhet mot Guds mysterium, att hjälpa alla människor att bli förtrogna med djupet i den återlösning som äger rum i Kristus Jesus. Samtidigt är människans djupaste sfär inbegripen – vi menar sfären av mänskliga hjärtan, samveten och händelser.

11. Kristi mysterium som grund för kyrkans uppdrag och för kristendomen

Andra Vatikankonciliet gjorde ett enormt arbete för att forma det fullständiga och universella medvetande i kyrkan som påven Paulus VI skrev om i sin första encyklika. Denna medvetenhet – eller snarare självkänedom – hos kyrkan formas som en "i dialog"; Och innan denna dialog blir ett samtal måste uppmärksamheten riktas mot "den andre", det vill säga: den person som vi vill tala med. Det ekumeniska rådet gav en grundläggande impuls till att forma kyrkans självkänedom genom att på ett så adekvat och kompetent sätt presentera för oss en bild av jordklotet som en karta över olika religioner. Den visade vidare att denna karta över världens religioner har överlagt fenomenet ateism i dess olika former, i tidigare okända lager som är typiska för vår tid, med början i ateismen som är programmerad, organiserad och strukturerad som ett politiskt system.

När det gäller religionen handlar det i första hand om religionen som ett universellt fenomen som är knutet till människans historia från början, sedan de olika icke-kristna religionerna och slutligen kristendomen själv. I synnerhet konciliets dokument om icke-kristna religioner är fyllt av djup aktning för de stora andliga värdena, ja för det andligas överhöghet, som i mänsklighetens liv

kommer till uttryck i religionen och sedan i moralen, med direkta effekter på hela kulturen. Kyrkofäderna såg med rätta i de olika religionerna så att säga så många återspeglings av den enda sanningen, "Ordets säd"⁶⁷, vilket intygar att även om de vägar som valts kan vara olika, finns det bara ett enda mål mot vilket den mänskliga andens djupaste strävan riktas, så som den uttrycks i dess sökande efter Gud och även i dess sökande, genom sin strävan efter Gud, efter den fulla dimensionen av sin mänsklighet, eller med andra ord efter den fulla meningen med det mänskliga livet. Konciliet ägnade särskild uppmärksamhet åt den judiska religionen och erinrade om det stora andliga arv som är gemensamt för kristna och judar. Man uttryckte också sin aktning för de troende inom islam, vars tro också vänder sig till Abraham⁶⁸.

Den öppning som Andra Vatikankonciliet gjorde har gjort det möjligt för kyrkan och alla kristna att nå en mer fullständig medvetenhet om Kristi mysterium, "det mysterium som är dolt sedan urminnes tider"⁶⁹ i Gud, för att uppenbaras i tiden i människan Jesus Kristus, och för att ständigt uppenbaras i varje tid. I Kristus och genom Kristus har Gud uppenbarat sig helt och fullt för mänskligheten och har definitivt närmat sig den. Samtidigt har människan i Kristus och genom Kristus förvärvat full medvetenhet om sin värdighet, om de höjder till vilka hon är upphöjd, om det överlägsna värdet av hennes egen mänsklighet och om meningen med hennes existens.

Alla vi som är Kristi efterföljare måste därför mötas och förenas kring honom. Denna enhet inom de enskilda kristna kyrkornas och de kyrkliga samfundens olika områden i livet, traditionen, strukturerna och disciplinen kan inte åstadkommas utan ett effektivt arbete som syftar till att lära känna varandra och undanröja de hinder som blockerar vägen till fullkomlig enhet. Men vi kan och måste omedelbart nå fram till och visa världen vår enhet i att förkunna Kristi mysterium, i att uppenbara den gudomliga dimensionen och även den mänskliga dimensionen av återlösningen, och i att kämpa med outtröttlig uthållighet för den värdighet som varje människa har uppnått och ständigt kan nå i Kristus, nämligen värdigheten av både den gudomliga adoptionens nåd och mänsklighetens inre sanning. en sanning som – om den i den moderna världens allmänna medvetande har tillmätts en sådan grundläggande betydelse – för oss är ännu tydligare i ljuset av den verklighet som är Jesus Kristus.

Jesus Kristus är den stabila principen och det fasta centrumet för det uppdrag som Gud själv har anförtrott människan. Vi måste alla ta del av detta uppdrag och koncentrera alla våra krafter på det, eftersom det är mer nödvändigt än

någonsin för den moderna mänskligheten. Om detta uppdrag verkar stöta på större motstånd i dag än någonsin tidigare, visar det att det i dag är mer nödvändigt än någonsin och, trots motståndet, mer efterlängtat än någonsin. Här berör vi indirekt mysteriet med den gudomliga "ordningen" som förband frälsningen och nåden med korset. Det var inte utan anledning som Kristus sa att "himmelriket har lidit våld, och våldets män tar det med våld"⁷⁰ och dessutom att "denna världens barn är mer skarpsinniga ... än Líghts barn"⁷¹. Vi tar med glädje emot denna tillrättavisning, så att vi kan bli som de "våldsamma Guds människor" som vi så ofta har sett i kyrkans historia och fortfarande ser i dag, och så att vi medvetet kan delta i det stora uppdraget att uppenbara Kristus för världen, hjälpa varje människa att finna sig själv i Kristus och hjälpa de samtida generationerna av våra bröder och systrar. folken, nationerna, staterna, mänskligheten, utvecklingsländerna och överflödets länder – kort sagt, att hjälpa alla att lära känna "Kristi outgrundliga rikedomar"⁷², eftersom dessa rikedomar är till för varje individ och är allas egendom.

12. Kyrkans mission och mänsklig frihet

I denna enhet i missionen, som i första hand bestäms av Kristus själv, måste alla kristna finna det som redan förenar dem, till och med innan deras fulla gemenskap är uppnådd. Detta är apostolisk och missionerande enhet, missionerande och apostolisk enhet. Tack vare denna enhet kan vi tillsammans närma oss den mänskliga andens storslagna arv som har manifesterats i alla religioner, som Andra Vatikankonciliets deklaration *Nostra Aetate* säger⁷³. Den gör det också möjligt för oss att närma oss alla kulturer, alla ideologiska begrepp, alla människor av god vilja. Vi närmar oss dem med den aktning, respekt och urskillning som sedan apostlarnas tid har präglats *missionärattityden*, attityden av *missionären*. Det räcker med att nämna den helige Paulus och till exempel hans tal på Areopagen i Aten⁷⁴. Den *missionär* En attityd börjar alltid med en känsla av djup aktning för "det som finns i människan"⁷⁵, för det som människan har sig själv. utarbetade i djupet av sin ande de djupaste och viktigaste problemen. Det är en fråga om att respektera allt som Anden har åstadkommit i honom, som "blåser vart den vill"⁷⁶. Uppdraget är aldrig att förstöra, utan att bygga upp det på nytt, även om det i praktiken inte alltid har stått i full överensstämmelse med detta höga ideal. Och vi vet mycket väl att den omvändelse som påbörjas genom

missionen är ett nådens verk, i vilket människan helt och fullt måste finna sig själv igen.

Av denna anledning fäster kyrkan i vår tid stor vikt vid allt som Andra Vatikankonciliet säger i sitt *Deklaration om religionsfrihet*, Både den första och den andra delen av dokumentet⁷⁷. Vi inser intimt att den sanning som Gud uppenbarar för oss ålägger oss en förpliktelse. Vi har i synnerhet en stor känsla av ansvar för denna sanning. Genom Kristi instiftelse är kyrkan dess beskyddare och lärare, och den har begåvats med den Helige Andes unika hjälp för att bevara och undervisa den i dess mest exakta integritet⁷⁸. När vi fullgör detta uppdrag vänder vi oss till Kristus själv, den förste evangelieförkunnaren⁷⁹, och även mot hans apostlar, martyrer och biktfäder. Den *Tillkännagivande om religionsfrihet* visar oss på ett övertygande sätt att när Kristus och hans apostlar efter honom förkunnade den sanning som inte kommer från människor utan från Gud ("Min undervisning är inte min, utan hans som har sänt mig"⁸⁰, det vill säga Faderns), bevarade de, samtidigt som de handlade med sin fulla andliga kraft, en djup aktning för människan, för hennes intellekt, hennes vilja, hennes samvete och hennes frihet⁸¹. På så sätt blir den mänskliga personens värdighet själv en del av innehållet i denna proklamation, och den innefattas inte nödvändigtvis i ord, utan i en inställning till den. Denna inställning verkar stämma överens med vår tids speciella behov. Eftersom människans sanna frihet inte står att finna i allt det som de olika systemen och individerna ser och propagerar för som frihet, blir kyrkan på grund av sin gudomliga mission i ännu högre grad väktare av denna frihet, som är betingelsen och grunden för den mänskliga människans sanna värdighet.

Jesus Kristus möter människan i alla tider, även vår egen, med samma ord: "Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria"⁸². Dessa ord innehåller både ett grundläggande krav och en varning: kravet på ett ärligt förhållande till sanningen som en förutsättning för äkta frihet, och varningen att undvika varje slag av illusorisk frihet, varje ytlig ensidig frihet, varje frihet som inte träder in i hela sanningen om människan och världen. Också i dag, även efter två tusen år, ser vi Kristus som den som ger människan en frihet grundad på sanning, befriar människan från det som inskränker, förminskar och så att säga bryter av denna frihet vid roten, i människans själ, i hennes hjärta och i hennes samvete. Vilken häpnadsväckande bekräftelse på detta har inte getts och ges fortfarande av dem som tack vare Kristus och i Kristus har nått sann frihet och har visat den till och med i situationer av yttre tvång!

När Jesus Kristus själv framträdde som fånge inför Pilatus domstol och förhördes av honom om den anklagelse som riktats mot honom av Sanhedrins representanter, svarade han då inte: "För detta är jag född, och för detta har jag kommit till världen för att vittna om sanningen"⁸³? Det var som om han med dessa ord, som han talade inför domaren i det avgörande ögonblicket, ännu en gång bekräftade vad han tidigare sagt: "Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria". Är det inte ofta Jesus Kristus själv som under så många århundraden, under så många generationer, från apostlarnas tid och framåt, har framträtt vid sidan av människor som dömts för sanningens skull? Och har han inte gått i döden tillsammans med människor som är dömda för sanningens skull? Upphör han någonsin att ständigt vara talesman och förespråkare för den person som lever "i ande och sanning"⁸⁴? På samma sätt som hon inte upphör att vara den inför Fadern, så är hon det också i fråga om människans historia. Och kyrkan i sin tur, trots alla de svagheter som är en del av hennes mänskliga historia, upphör inte att följa honom som sade: "Den stund kommer, och den är redan inne, då de sanna tillbedjarna skall tillbe Fadern i ande och sanning, ty sådana söker Fadern att tillbe honom. Gud är ande, och de som tillber honom måste tillbe i ande och sanning."⁸⁵.

III. DEN ÅTERLÖSTA MÄNNISKAN OCH HENNES SITUATION I DEN MODERNA VÄRLDEN

13. Kristus förenade sig med var och en

När vi med hjälp av den mänskliga familjens ständigt och snabbt växande erfarenhet tränger in i Jesu Kristi mysterium, förstår vi med större klarhet att grunden för alla dessa vägar som vår tids kyrka måste följa, i enlighet med påven Paulus VI:s visdom⁸⁶, en enda väg: det är den väg som har stått emot århundraden och det är också framtidens väg. Herren Kristus visade särskilt denna väg när, som konciliet lär, "genom sin inkarnation han, Guds Son, på ett visst sätt förenade sig med var och en"⁸⁷. Kyrkan ser därför som sin grundläggande uppgift att göra det möjligt för denna union att ständigt komma till stånd och förnyas. Kyrkan vill tjäna detta enda mål: att var och en skall kunna finna Kristus, så att Kristus kan vandra livets väg tillsammans med var och en, med kraften i sanningen om människan och världen, som är innesluten i inkarnationens och återlösningens mysterium, och med kraften i den kärlek som utstrålas av denna sanning. Mot bakgrund av de ständigt ökande historiska processerna, som för närvarande tycks ha resultat särskilt inom olika system, ideologiska världsuppfattningar och regimer, blir Jesus Kristus på sätt och vis

nyinträffad, trots all sin skenbara frånvaro, trots alla begränsningar i kyrkans närvaro och institutionella verksamhet. Jesus Kristus blir närvarande med sanningens kraft och den kärlek som uttrycks i honom med en unik, oupprepbar fullhet, trots att hans liv på jorden är så kort och trots att hans offentliga verksamhet är ännu kortare.

Jesus Kristus är den främsta vägen för kyrkan. Han själv är vår väg "till Faderns hus"⁸⁸ och är vägen till var och en. På denna väg, som leder från Kristus till människan, på denna väg där Kristus förenar sig med var och en, kan ingen hejda kyrkan. Detta är en nödvändighet för människans timliga välfärd och för hennes eviga välfärd. Av aktning för Kristus och med tanke på det mysterium som utgör kyrkans eget liv, kan kyrkan inte förbli okänslig för allt som tjänar människans sanna välfärd, lika lite som hon kan förbli likgiltig för det som hotar den. Andra Vatikankonciliet har på olika ställen i sina dokument uttryckt kyrkans grundläggande omsorg om att livet i världen "mer bör anpassa sig till människans överlägsna värdighet"⁸⁹ i alla dess aspekter, för att göra detta liv "ännu mer mänskligt"⁹⁰. Detta är Kristi egen omsorg, alla människors gode Herde. I namn av denna omsorg, som vi läser i konciliets pastorala konstitution, "får kyrkan på intet sätt förväxlas med den politiska gemenskapen, inte heller vara bunden till något politiskt system. Hon är på samma gång ett tecken och en garanti för den mänskliga personens transcendens."⁹¹

Det är alltså fråga om människan i all hennes sanning, i hennes fulla storhet. Vi har inte att göra med den "abstrakta" människan, utan med den verkliga, "konkreta", "historiska" människan. Vi har att göra med "varje" människa, ty var och en är inbegripen i återlösningens mysterium, och med var och en har Kristus förenat sig för evigt genom detta mysterium. Varje människa kommer till världen genom att bli avlad i sin moders sköte och födas av sin mor, och just på grund av återlösningens mysterium är hon anförtrodd åt kyrkans omsorg. Hennes omsorg handlar om hela mannen och är fokuserad på honom på ett alldeles speciellt sätt. Föremålet för hennes omsorg är människan i hennes unika, oupprepbara mänskliga verklighet, som håller Guds avbild och likhet intakt⁹². Rådet pekar på just detta faktum när det talar om denna likhet och erinrar om att "människan är den enda varelse på jorden som Gud har velat för sig själv"⁹³. Människan som "önskad" av Gud, som "utvald" av honom från evighet och kallad, bestämd till nåd och härlighet – detta är "varje" människa, "den mest konkreta" människan, "den mest verkliga"; Detta är människan i hela fullheten av det mysterium i vilket hon har blivit delaktig i Jesus Kristus, det mysterium i vilket var och en av de fyra tusen miljoner människor som lever på

vår planet har blivit delaktiga från det ögonblick hon blir avlad under sin moders hjärta.

14. För kyrkan leder alla vägar till människan

Kyrkan kan inte överge människan, ty hennes "bestämmelse", det vill säga hennes utkorelse, kallelse, födelse och död, frälsning eller förtappelse, är så nära och oupplösligt förbunden med Kristus. Vi talar just om varje människa på denna planet, denna jord som Skaparen gav till den första människan, och som sade till mannen och kvinnorna: "underkuva den och ha herravälde"⁹⁴. Var och en i hela den oupprepbara verkligheten av vad hon är och vad hon gör, av sitt intellekt och sin vilja, av sitt samvete och hjärta. Människan som i sin verklighet, eftersom hon är en "person", har en historia om sitt liv som är hans egen och, viktigast av allt, en historia om hennes själ som är hans egen. Människan som, i överensstämmelse med sin andes inre öppenhet och även med de många olika behoven i sin kropp och sin existens i tiden, skriver denna sin personliga historia genom talrika band, kontakter, situationer och sociala strukturer som förbinder henne med andra människor, och som börjar göra det från det första ögonblicket av sin existens på jorden, från det ögonblick då han blev befruktad och föddes. Människan i den fulla sanningen om sin existens, om sitt personliga väsen och även om sitt samhälle och sociala vara, i sin egen familjs sfär, i samhällets sfär och i mycket olika sammanhang, i sin egen nations eller sitt eget folks sfär (kanske ännu bara sin klans eller stams) och i hela mänsklighetens sfär - denna människa är den primära väg som kyrkan måste vandra för att uppfylla sin mission: han är den primära och grundläggande vägen för kyrkan, den väg som Kristus själv stakade ut, den väg som alltid leder genom inkarnationens och återlösningens mysterium.

Det var just denne man i hela sitt livs sanning, i sitt samvete, i sin ständiga böjelse att synda och på samma gång i sin ständiga strävan efter sanningen, det goda, det sköna, rättvisan och kärleken, som Andra Vatikankonciliet hade för ögonen när det skisserade hans situation i den moderna världen. Den gick alltid från de yttre elementen i denna situation till sanningen inom mänskligheten: "I människan själv brottas många element med varandra. Således, å ena sidan, som en varelse upplever han sina begränsningar på en mängd olika sätt. Å andra sidan känner han sig gränslös i sina begär och kallad till ett högre liv. Dragen av mångfaldiga attraktioner tvingas han ständigt att välja bland dem och att avstå från några. Ja, som en svag och syndig varelse gör han ofta vad han inte skulle och underlåter att göra vad han skulle göra. Därför lider hon av

inre splittringar, och ur dessa uppstår så många och så stora osämja i samhället."⁹⁵.

Denne man är Kyrkans väg – en väg som på sätt och vis är grunden för alla andra vägar som Kyrkan måste vandra – därför att människan – varje människa utan något som helst undantag – har blivit återlöst av Kristus, och därför att Kristus på ett sätt är förenad med människan – med varje människa utan något som helst undantag, även när människan är omedveten om det: "Kristus, som dog och uppväcktes för alla, förser människan" – var och en och varje människa – "med ljuset och styrkan att mäta sig med sin högsta kallelse"⁹⁶.

Eftersom denna människa är vägen för kyrkan, vägen för hennes dagliga liv och erfarenhet, för hennes mission och möda, måste kyrkan av i dag på ett ständigt nytt sätt bli medveten om människans "situation". Det betyder att hon måste vara medveten om hans möjligheter, som ständigt återkommer till sin rätta riktning och därmed avslöjar sig själva. Hon måste också vara medveten om hoten mot människan och om allt som tycks stå emot strävan att "göra det mänskliga livet allt mer mänskligt"⁹⁷ Och se till att varje del av detta liv motsvarar mannens sanna värdighet – med ett ord, hon måste vara medveten om *Allt som är emottill* den processen.

15. Vad den moderna människan är rädd för

Samtidigt som vi håller liv i vårt minne den bild som Andra Vatikankonciliet så klarsynt och auktoritativt tecknade, skall vi därför än en gång försöka anpassa den till "tidens tecken" och till kraven i en situation som ständigt förändras och utvecklas i vissa riktningar.

Den nutida människan tycks ständigt vara hotad av det hon producerar, det vill säga av resultatet av sina händers arbete och, i ännu högre grad, av sitt intellekts arbete och sin viljas tendenser. Alltför tidigt, och ofta på ett oförutsägbart sätt, blir det som denna mångfaldiga verksamhet hos människan ger upphov till inte bara underkastat "alienation", i den meningen att den helt enkelt tas bort från den person som producerar den, utan den vänder sig snarare mot människan själv, åtminstone delvis, genom de indirekta konsekvenserna av dess effekter som återkommer på henne själv. Den är eller kan vara riktad mot honom. Detta tycks utgöra huvudkapitlet i dramat om den nutida mänskliga existensen i dess vidaste och universella dimension.

Människan lever därför alltmer i rädsla. Han är rädd för att det han producerar – naturligtvis inte allt, eller ens det mesta, men en del av det och just den del som innehåller en särskild del av hans genialitet och initiativförmåga – radikalt

kan vändas mot honom själv; Han är rädd för att den kan bli ett medel och ett instrument för en ofattbar självdestruktion, i jämförelse med vilken alla historiens kataklysmor och katastrofer som vi känner till tycks blekna bort. Detta ger upphov till en fråga: Hur kommer det sig att den makt som gavs till människan från begynnelsen, genom vilken hon skulle underkuva jorden,⁹⁸ vänder sig mot sig själv och framkallar ett förståeligt tillstånd av oro, av medveten eller omedveten rädsla och av hot, som på olika sätt förmedlas till hela den nutida mänskliga familjen och som manifesterar sig i olika aspekter?

Detta tillstånd av hot mot människan från det hon producerar visar sig i olika riktningar och olika grader av intensitet. Vi tycks bli alltmer medvetna om det faktum att exploateringen av jorden, den planet vi lever på, kräver rationell och ärlig planering. Samtidigt medför exploateringen av jorden, inte bara för industriella utan också för militära ändamål, och den okontrollerade utvecklingen av teknik utanför ramen för en långsiktig, autentiskt humanistisk plan, ofta ett hot mot människans naturliga miljö, alienerar henne i hennes relationer med naturen och avlägsnar henne från naturen. Människan tycks ofta inte se någon annan mening i sin naturliga miljö än den som tjänar till omedelbar användning och konsumtion. Ändå var det Skaparens vilja att människan skulle kommunicera med naturen som en intelligent och ädel "herre" och "väktare", och inte som en tanklös "utsugare" och "förstörare".

Teknikens utveckling och den samtida civilisationens utveckling, som kännetecknas av teknikens överlägsenhet, kräver en proportionell utveckling av moral och etik. För närvarande verkar det som om denna sista utveckling tyvärr alltid har hamnat i glömska. Trots det underbara i detta framåtskridande, i vilket det är svårt att inte också se autentiska tecken på människans storhet, uppenbarade tecken som i sina skapande frön uppenbarades för oss på sidorna i Första Moseboken, så tidigt som där den beskriver människans skapelse⁹⁹ kan dessa framsteg inte undgå att ge upphov till oro i många avseenden. Det första skälet till oro gäller den väsentliga och grundläggande frågan: Gör detta framåtskridande, som har människan som upphovsman och främjare, det mänskliga livet på jorden "mänskligare" i varje aspekt av detta liv? Gör det den mer "värdig människan"? Det kan inte råda något tvivel om att den gör det i olika avseenden. Men frågan återkommer hela tiden när det gäller vad som är mest väsentligt – om människan i samband med detta framåtskridande verkligen blir bättre, det vill säga mer andligt mognare, mer medveten om värdigheten i sin mänsklighet, mer ansvarsfull, mer öppen för andra, särskilt de mest behövande och de svagaste, och mer redo att ge och hjälpa alla.

Denna fråga måste ställas av de kristna, just därför att Jesus Kristus har gjort dem så universellt känsliga för människans problem. Samma fråga måste ställas av alla människor, särskilt de som tillhör de sociala grupper som i dag aktivt ägnar sig åt utveckling och framåtskridande. När vi iakttar och deltar i dessa processer kan vi inte låta oss fångas av enbart eufori eller ryckas med av ensidig entusiasm för våra erövringar, utan vi måste alla med absolut ärlighet, objektivitet och en känsla av moraliskt ansvar ställa oss de väsentliga frågorna om människans situation i dag och i framtiden. Är alla de erövringar som hittills uppnåtts och de som förutspås för teknikens framtid i överensstämmelse med människans moraliska och andliga framåtskridande? Utvecklas och går människan i detta sammanhang som människa framåt eller går hon tillbaka och försämras i sin mänsklighet? Segrar det goda över det onda i människorna och "i människans värld", som i sig själv är en värld av moraliskt gott och ont? Hos människorna och bland människorna växer den sociala kärleken, av respekten för andras rättigheter - för varje människa, nation och folk - eller tvärtom finns det en ökning av olika grader av själviskhet, överdriven nationalism i stället för äkta fosterlandskärlek, och även benägenheten att dominera andra bortom gränserna för ens legitima rättigheter och förtjänster och benägenheten att exploatera hela det materiella framåtskridandet och det i teknologin av produktion uteslutande i syfte att härska över andra eller för att gynna den ena eller andra imperialismen?

Detta är de grundläggande frågor som kyrkan måste ställa sig själv, eftersom de ställs med större eller mindre tydlighet av de tusentals miljoner människor som nu lever i världen. Frågan om utveckling och framåtskridande är på allas läppar och dyker upp i spalterna i alla tidningar och andra publikationer på alla språk i den moderna världen. Låt oss dock inte glömma att detta ämne inte bara innehåller påståenden och vissheter, utan också frågor och punkter av våndfylld oro. De senare är inte mindre viktiga än de förra. De passar in i den mänskliga kunskapens dialektiska natur och i ännu högre grad med det grundläggande behovet av människans omsorg om människan, om hennes mänsklighet och om framtiden för människorna på jorden. Inspirerad av den eskatologiska tron betraktar kyrkan en väsentlig, oupplösligt förenad del av hennes uppdrag: denna omsorg om människan, om hennes mänsklighet, om människornas framtid på jorden och därmed också om den kurs som stakats ut för hela utvecklingen och framåtskridandet. Hon finner principen för denna omsorg i Jesus Kristus själv, som evangelierna vittnar om. Det är därför hon vill få den att ständigt växa genom sin relation till Kristus, genom att läsa

människans situation i den moderna världen i enlighet med vår tids viktigaste tecken.

16. Framsteg eller hot

Om alltså vår tid, vår generations tid, den tid som närmar sig slutet av den kristna erans andra årtusende, visar sig vara en tid av stort framåtskridande, så ser man den också som en tid av hot i många former för människan. Kyrkan måste tala om detta hot till alla människor av god vilja och måste alltid föra en dialog med dem om det. Människans situation i den moderna världen tycks i själva verket vara fjärran från den moraliska ordningens objektiva krav, från rättvisans krav och i ännu högre grad från den sociala kärlekens krav. Vi har här bara att göra med det som kom till uttryck i Skaparens första budskap till människan i det ögonblick då hon gav henne jorden, för att "underkuva" den¹⁰⁰. Detta första budskap bekräftades av Herren Kristus i återlösningens mysterium. Detta uttrycks av Andra Vatikankonciliet i dessa vackra kapitel i dess undervisning som handlar om människans "kungadöme"; det vill säga hans kallelse att ta del i den kungliga funktionen – den *Munus Regale* av Kristus själv¹⁰¹. Den väsentliga innebörden av detta "kungadöme" och "herravälde" över den synliga världen, som Skaparen själv gav människan för sin uppgift, består i etikens företräde över tekniken, i människans överhöghet över tingen och i andens överlägsenhet över materien.

Det är därför som alla faser av dagens framsteg måste följas uppmärksamt. Varje stadium av detta framåtskridande måste, så att säga, röntgas ur denna synvinkel. Vad det handlar om är människors framåtskridande, inte bara mångfaldigandet av saker som människor kan använda. Det handlar – som en samtida filosof har sagt och som rådet har konstaterat – inte så mycket om att "ha mer" som att "vara mer"¹⁰². I själva verket finns det redan en verklig förnimbar fara, att människan, medan hennes herravälde över tingens värld gör oerhörda framsteg, skulle förlora de väsentliga trådarna i sitt herravälde och på olika sätt låta sin mänsklighet underkastas världen och själv bli något som på många sätt är underkastat manipulation - även om manipulationen ofta inte är märkbar direkt - genom hela samhällslivets organisation. genom produktionssystemet och genom trycket från de sociala kommunikationsmedlen. Människan kan inte avstå från sig själv eller den plats i den synliga världen som tillhör henne; Han kan inte bli slav under tingen, slav under de ekonomiska systemen, slav under produktionen, slav under sina egna produkter. En civilisation som till sin karaktär är rent materialistisk dömer

människan till sådant slaveri, även om detta ibland utan tvivel sker i strid med dess pionjärs avsikter och själva förutsättningar. Den nuvarande omsorgen om människan har förvisso roten till detta problem. Det handlar här inte bara om att ge ett abstrakt svar på frågan: Vem är människan? Det är en fråga om hela livets och civilisationens dynamik. Det är en fråga om meningsfullheten i de olika initiativen i vardagslivet och också om förutsättningarna för många civilisationsprogram, politiska program, ekonomiska, sociala, statliga och många andra.

Om vi dristar oss till att beskriva människans situation i den moderna världen som fjärran från den moraliska ordningens objektiva krav, från rättvisans krav, och ännu mer från den sociala kärleken, så gör vi det därför att detta bekräftas av välkända fakta och jämförelser som redan vid olika tillfällen har funnit genklang i påvarnas uttalanden: Rådet och synoden¹⁰³. Människans situation i dag är förvisso inte enhetlig, men den präglas av många skillnader. Dessa skillnader har orsaker i historien, men de har också starka etiska effekter. I själva verket känner alla till bilden av konsumtionscivilisationen, som består av ett visst överskott av varor som är nödvändiga för människan och för hela samhällen - och vi har att göra med just de rika högt utvecklade samhällena - medan de återstående samhällena - åtminstone stora delar av dem - lider av hunger, med många människor som dör varje dag av svält och undernäring. Hand i hand går ett visst missbruk av friheten från den ena gruppens sida - ett missbruk som just hänger samman med en konsumentattityd som inte kontrolleras av etik - och en begränsning av friheten för de andra, det vill säga de som lider av påtagliga brister och drivs till ännu värre elände och elände.

Detta mönster, som är bekant för alla, och den kontrast som åsyftas i de dokument som ger deras undervisning, av påvarna under detta århundrade, senast av Johannes XXIII och av Paulus VI,¹⁰⁴ representerar så att säga den gigantiska utvecklingen av liknelsen i Bibeln om den rike gästgubben och den fattige Lazarus¹⁰⁵. Fenomenet är så utbrett att det ifrågasätter de finansiella, monetära, produktions- och handelsmekanismer som, vilande på olika politiska påtryckningar, stöder världsekonomin. Dessa har visat sig vara oförmögna att vare sig råda bot på de orättvisa sociala situationer som ärvts från det förflutna eller att ta itu med dagens akuta utmaningar och etiska krav. Genom att utsätta människan för spänningar som hon själv har skapat, genom att i allt snabbare takt försvaga material- och energiresurser och äventyra den geofysiska miljön, gör dessa strukturer att eländet oavbrutet sprider sig, åtföljt av ångest, frustration och bitterhet.⁰⁶

Framför oss har vi här ett stort drama som inte kan lämna någon oberörd. Den person som å ena sidan försöker få maximal vinst och å andra sidan betalar priset i form av skada är alltid människan. Dramat förvärras ytterligare av att de privilegierade samhällsklasserna och de rika länderna finns nära till hands, vilka samlar på sig varor i alltför hög grad och vars missbruk mycket ofta blir orsaken till olika missförhållanden. Lägg till detta inflationens feber och arbetslöshetens gissel - detta är ytterligare symptom på den moraliska oordning som märks i världssituationen och som därför kräver djärva kreativa föresatser i överensstämmelse med människans autentiska värdighet¹⁰⁷.

En sådan uppgift är inte omöjlig. Solidaritetsprincipen i vid bemärkelse måste inspirera till ett effektivt sökande efter lämpliga institutioner och mekanismer, oavsett om det gäller handelssektorn, där den sunda konkurrensens lagar måste tillåtas leda vägen, eller på nivån för en bredare och mer omedelbar omfördelning av rikedomarna och kontrollen över dem, så att de ekonomiskt utvecklande folken kan tillfredsställa inte bara sina grundläggande behov utan också avancera gradvis och effektivt.

Denna svåra väg till den oundgängliga omvandlingen av det ekonomiska livets strukturer är en väg som det inte kommer att bli lätt att gå framåt på utan ingripande av en verklig omvändelse av sinne, vilja och hjärta. Uppgiften kräver ett beslutsamt engagemang från enskilda och solidariska människor och folk. Alltför ofta förväxlas frihet med instinkten för individuella eller kollektiva intressen eller med instinkten för kamp och dominans, oavsett vilken ideologisk färg de är täckta med. Det är uppenbart att dessa instinkter existerar och är verksamma, men ingen verkligt mänsklig hushållning är möjlig om den inte tas upp, leds och behärskas av de djupaste krafterna i människan, som bestämmer folkens sanna kultur. Det är just dessa som är källorna till de ansträngningar som kommer att uttrycka människans sanna frihet och som kommer att kunna garantera den även på det ekonomiska området. Den ekonomiska utvecklingen, med varje faktor i sin adekvata funktion, måste ständigt programmeras och förverkligas inom ett perspektiv av universell gemensam utveckling för varje individ och folk, vilket min föregångare Paulus VI på ett övertygande sätt påminde om i *Populorum Progressio*. I annat fall blir kategorin "ekonomiskt framåtskridande" isolerad en överordnad kategori som underordnar hela den mänskliga existensen under dess partiella krav, kväver människan, bryter upp samhället och slutligen snärjer in sig i sina egna spänningar och överdrifter.

Det är möjligt att utföra denna skyldighet. Detta bekräftas av vissa fakta och resultat, som det skulle vara svårt att nämna mer analytiskt här. En sak är dock säker: i grunden för denna gigantiska sektor är det nödvändigt att etablera, acceptera och fördjupa den känsla av moraliskt ansvar som människan måste ta på sig. Återigen och alltid människa.

Detta ansvar blir särskilt tydligt för oss kristna när vi minns – och vi bör alltid minnas det – platsen för den yttersta domen enligt Kristi ord som berättas i Matteusevangeliet¹⁰⁸.

Denna eskatologiska scen måste alltid "tillämpas" på människans historia; Den måste alltid göras till ett "mått" på mänskliga handlingar som en väsentlig ram för var och ens samvetsrannsakan: "Jag var hungrig och ni gav mig ingen mat ... naken och du klädde mig inte... i fängelset och du besökte mig inte"¹⁰⁹. Dessa ord blir än mer varnande, när man tänker på att de nya stater och nationer som vaknar upp till ett självständigt liv i stället för bröd och kulturell hjälp ibland i överflöd erbjuds moderna vapen och förstörelsemedel som ställs i väpnade konflikters och krigens tjänst, vilka inte så mycket är en förutsättning för att försvara sina rättmätiga rättigheter och sin suveränitet utan snarare en form av chauvinism. imperialism och nykolonialism av ett eller annat slag. Vi vet alla mycket väl att de områden av elände och hunger som råder på vårt jordklot skulle ha kunnat bli bördiga på kort tid, om de gigantiska investeringarna i rustningar i krigets och förstörelsens tjänst hade förvandlats till investeringar i livsfödans tjänst.

Denna betraktelse kommer kanske delvis att förbli en "abstrakt" betraktelse. Det kommer kanske att ge båda "sidor" anledning till ömsesidiga anklagelser, där var och en glömmer sina egna fel. Det kommer kanske att provocera fram nya anklagelser mot kyrkan. Men kyrkan, som inte har några andra vapen till sitt förfogande än andens, ordets och kärlekens, kan inte avsäga sig hennes förkunnelse av "ordet ... under säsong och under lågsäsong"¹¹⁰. Av denna anledning upphör hon inte att bönfälla var sin sida av de två och att be alla i Guds namn och i människors namn: Döda inte! Förbered inte förstörelse och utrotning för människor! Tänk på dina bröder och systrar som lider av hunger och elände! Respektera vars och ens värdighet och frihet!

17. Mänskliga rättigheter: "bokstav" eller "ande"

Detta århundrade har hittills varit ett århundrade av stora katastrofer för människan, av stora förödelse, inte bara materiella utan också moraliska, ja, kanske framför allt moraliska. Det är onekligen inte lätt att jämföra en tidsålder

eller ett århundrade med ett annat ur denna synvinkel, eftersom det också beror på förändrade historiska normer. Men utan att göra dessa jämförelser kan man ändå inte undgå att se att detta århundrade hittills har varit ett århundrade då människor har orsakat sig själva många orättvisor och lidanden. Har denna process bromsats på ett avgörande sätt? I vilket fall som helst kan vi inte undgå att här med aktning och djup förhoppning inför framtiden erinra oss den storartade ansträngning som gjorts för att ge liv åt Förenta nationerna, en ansträngning som bidrar till att definiera och fastställa människans objektiva och okränkbara rättigheter, där medlemsstaterna förpliktar varandra att strikt iaktta dem. Detta åtagande har accepterats och ratificerats av nästan alla nuvarande stater, och detta bör utgöra en garanti för att de mänskliga rättigheterna kommer att bli en grundläggande princip i arbetet för människans välfärd i hela världen.

Det finns ingen anledning för kyrkan att bekräfta hur nära detta problem är kopplat till hennes mission i den moderna världen. Den utgör i själva verket själva grunden för den sociala och internationella freden, vilket har förklarats av Johannes XXIII, Andra Vatikankonciliet, och senare av Paulus VI, i detaljerade dokument. När allt kommer omkring handlar fred om respekt för människans okränkbara rättigheter - *Opus iustitiae pax* - medan krig uppstår ur kränkningen av dessa rättigheter och för med sig ännu allvarigare kränkningar av dem. Om de mänskliga rättigheterna kränks i fredstid är det särskilt smärtsamt, och ur framstegssynpunkt utgör det ett obegripligt uttryck för en verksamhet riktad mot människan, som inte på något sätt kan förenas med något program som beskriver sig självt som "humanistiskt". Och vilket socialt, ekonomiskt, politiskt eller kulturellt program skulle kunna förneka denna beskrivning? Vi är fast övertygade om att det inte finns något program i dagens värld där människan inte alltid står i förgrunden, även när programmets plattformar består av motstridiga ideologier om hur man ska uppfatta världen.

Om man trots dessa premisser kränker de mänskliga rättigheterna på olika sätt, om man i praktiken ser framför oss koncentrationsläger, våld, tortyr, terrorism och diskriminering i många former, så måste detta vara en konsekvens av de andra premisserna, som undergräver och ofta nästan utplånar effektiviteten i de humanistiska premisserna för dessa moderna program och system. Detta medför med nödvändighet en skyldighet att ständigt revidera dessa program med hänsyn till de objektiva och okränkbara mänskliga rättigheterna.

Deklarationen om de mänskliga rättigheterna, som var knuten till upprättandet av Förenta nationerna, hade förvisso som syfte inte bara att avvika från de fruktansvärda erfarenheterna från det senaste världskriget, utan också att skapa en grund för en kontinuerlig revidering av program, system och regimer just ur denna enda grundläggande ståndpunkt, nämligen välfärden för de människor som är medborgare eller människor. Låt oss säga personen i samhället – som måste, som en grundläggande faktor för det allmänna bästa, utgöra det väsentliga kriteriet för alla program, system och regimer. Om det motsatta händer är det mänskliga livet, även i fredstid, dömt till olika lidanden, och vid sidan av dessa lidanden utvecklas olika former av dominans, totalitarism, nykolonialism och imperialism, som också är ett hot mot ett harmoniskt samlevnad mellan nationerna. I själva verket är det ett betydelsefullt faktum, som gång på gång bekräftats av historiens erfarenheter, att kränkningen av de mänskliga rättigheterna går hand i hand med kränkningen av nationens rättigheter, med vilken människan är förenad genom organiska förbindelser som med en större familj.

Redan under första hälften av detta århundrade, när olika statstotalitära regimer höll på att utvecklas, vilka, som bekant, ledde till krigets fruktansvärda katastrof, skisserade kyrkan klart sin ståndpunkt i förhållande till dessa regimer, som av allt att döma handlade för ett högre gott, nämligen statens bästa, medan historien i stället skulle visa att det bara var ett visst partis goda som var i fråga. som hade identifierats med staten¹¹¹. I själva verket hade dessa regimer begränsat medborgarnas rättigheter och förnekat dem erkännandet av just de okränkbara mänskliga rättigheter som har nått sin internationella utformning i mitten av vårt århundrade. Samtidigt som kyrkan delar glädjen med alla människor av god vilja, med alla människor som verkligen älskar rättvisa och fred, är kyrkan vid denna erövring medveten om att "bokstaven" i sig kan döda, medan endast "anden ger liv"¹¹²Tillsammans med dessa människor av god vilja måste vi ständigt fråga oss om deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna och accepterandet av deras "bokstav" överallt också innebär förverkligandet av deras "ande". I själva verket uppstår välgrundade farhågor om att vi mycket ofta fortfarande är långt ifrån detta förverkligande och att andan i det sociala och offentliga livet ibland står i smärtsam motsättning till de mänskliga rättigheternas uttalade "bokstav". Detta sakernas tillstånd, som är betungande för de berörda samhällena, skulle lägga ett särskilt ansvar för dessa samhällen och mänsklighetens historia på dem som bidrar till dess bildande.

Den väsentliga meningen med staten som politisk gemenskap består i att samhället och de människor som den består av är herre och härskare över sitt eget öde. Denna mening förblir oförverkligad om det vi ser i stället för maktutövning med moraliskt deltagande av samhället eller folket är att en viss grupp påtvingar makt på alla andra medlemmar i samhället. Detta är nödvändigt i vår tid, med dess enorma ökning av människors sociala medvetenhet och det därmed sammanhängande behovet av att medborgarna har en rättmätig del i samhällets politiska liv, samtidigt som man tar hänsyn till varje folks verkliga förhållanden och den nödvändiga kraften hos den offentliga makten¹¹³. Detta är därför frågor av största betydelse med tanke på människans eget framåtskridande och den allmänna utvecklingen av hennes mänsklighet.

Kyrkan har alltid lärt ut plikten att handla för det gemensamma bästa och har på så sätt utbildat goda medborgare för varje stat. Dessutom har hon alltid lärt ut att maktens grundläggande plikt är omsorg om samhällets gemensamma bästa; Det är detta som ger makten dess grundläggande rättigheter. Just i namn av dessa premisser för den objektiva etiska ordningen kan maktens rättigheter endast förstås på grundval av respekt för de objektiva och okränkbara mänskliga rättigheterna. Det allmänna bästa, som statens auktoritet tjänar, förverkligas till fullo först när alla medborgare är säkra på sina rättigheter. Bristen på detta leder till samhällets upplösning, medborgarnas motstånd mot auktoriteter eller en situation av förtryck, hot, våld och terrorism, vilket har gett många exempel på detta århundrades totalitarismer. Principen om de mänskliga rättigheterna är således av stor betydelse för den sociala rättvisan och är den måttstock med vilken den kan prövas i de politiska organens verksamhet.

Dessa rättigheter anses med rätta innefatta rätten till religionsfrihet tillsammans med rätten till samvetsfrihet. Andra Vatikankonciliet ansåg att det var särskilt nödvändigt att utarbeta en tämligen lång deklaration i denna fråga. Det här är dokumentet som kallas *Dignitatis Humanae*,¹¹⁴ vilken uttrycks inte bara den teologiska uppfattningen av frågan utan också den uppfattning som nåtts från naturrättens ståndpunkt, det vill säga från den "rent mänskliga" ståndpunkten, på grundval av de förutsättningar som ges av människans egen erfarenhet, hennes förnuft och hennes känsla för mänsklig värdighet. Inskränkningen av individers och samhällens religionsfrihet är förvisso inte bara en smärtsam erfarenhet, utan framför allt ett angrepp på människans värdighet, oberoende av den religion man bekänner sig till eller den

världsuppfattning som dessa individer och samfund har. Inskränkningen och kränkningen av religionsfriheten står i motsättning till människans värdighet och hennes objektiva rättigheter. I det rådsdokument som nämns ovan står det tydligt nog vad denna inskränkning eller kränkning av religionsfriheten består i. I det här fallet står vi otvivelaktigt inför en radikal orättvisa när det gäller det som finns särskilt djupt inom människan, det som är autentiskt mänskligt. Faktum är att till och med fenomenet otro, a-religiositet och ateism, som ett mänskligt fenomen, förstås endast i relation till fenomenet religion och tro. Det är därför svårt, även från en "rent mänsklig" ståndpunkt, att acceptera en ståndpunkt som endast ger ateismen rätt till medborgarskap i det offentliga och sociala livet, medan de troende som av princip knappt tolereras eller behandlas som andra klassens medborgare eller till och med - och detta har redan hänt - helt berövas medborgerliga rättigheter.

Även om det är kortfattat, måste detta ämne också behandlas, eftersom det också ingår i komplexet av mänskliga situationer i den nuvarande världen och eftersom det också visar i vilken grad denna situation är överbelastad av fördomar och orättvisor av olika slag. Om vi avstår från att gå in på detaljer på detta område där vi skulle ha en särskild rätt och skyldighet att göra det, beror det framför allt på att vi, tillsammans med alla dem som lider av diskrimineringens och förföljelsens plågor för Guds namns skull, vägleds av tron på den återlösande kraften i Kristi kors. Men på grund av mitt ämbete vädjar jag i alla troendes namn över hela världen till dem som organiseringen av det sociala och offentliga livet på något sätt är beroende av, och jag ber dem uppriktigt att respektera religionens och kyrkans verksamhets rättigheter. Man ber inte om något privilegium, utan bara respekt för en elementär rättighet. Utövandet av denna rättighet är ett av de grundläggande testen på människans verkliga framsteg i varje regim, i varje samhälle, system eller miljö.

IV. KYRKANS MISSION OCH MÄNNISKANS BESTÄMMELSE

18. Kyrkan som angelägen om människans kallelse i Kristus

Denna med nödvändighet kortfattade blick på människans situation i den moderna världen får oss att rikta våra tankar och våra hjärtan mot Jesus Kristus och mot återlösningens mysterium, i vilket frågan om människan är inskriven med en särskild kraft av sanning och kärlek. Om Kristus "förenade sig med var och en"¹¹⁵ lever kyrkan djupare ut sin egen natur och sitt uppdrag genom att tränga in i djupet av detta mysterium och i dess rika universella språk. Det är inte utan anledning som aposteln talar om Kristi kropp, kyrkan¹¹⁶. Om denna

Kristi mystiska kropp är Guds folk – som Andra Vatikankonciliet senare skulle säga på grundval av hela den bibliska och patristiska traditionen – så menar han att varje människa i den inom sig skall ta emot den livsande fläkt som kommer från Kristus. Att på detta sätt vända sig till människan och hennes verkliga problem, hennes förhoppningar och lidanden, hennes bedrifter och fall - det gör också att kyrkan som kropp, en organism, en social enhet förnimmer samma gudomliga inflytanden, Andens ljus och kraft som kommer från den korsfäste och uppståndne Kristus, och det är just därför som hon lever sitt liv. Kyrkan har bara ett liv: det som ges henne av hennes Brudgum och Herre. Ja, just därför att Kristus förenade sig med henne i sitt återlösningsmysterium, måste kyrkan vara starkt förenad med var och en.

Denna Kristi förening med människan är i sig själv ett mysterium. Ur mysteriet föds "den nya människan", kallad att bli delaktig i Guds liv¹¹⁷, och nyskapad i Kristus för nådens och sanningens fullhet¹¹⁸. Kristi förening med människan är makt och källan till kraft, som den helige Johannes så skarpsinnigt förklarade i inledningen till sitt evangelium: "(Ordet) gav kraft att bli Guds barn"¹¹⁹. Människan förvandlas i sitt inre av denna kraft som källan till ett nytt liv som inte försvinner och försvinner utan varar till evigt liv¹²⁰. Detta liv, som Fadern har lovat och erbjudit var och en i Jesus Kristus, hans evige och enfödde Son, som "när tiden var inne"¹²¹, blev inkarnerad och föddes av Jungfru Maria, är den slutliga uppfyllelsen av människans kallelse. Det är på sätt och vis uppfyllelsen av den "bestämmelse" som Gud har förberett för honom från evighet. Detta "gudomliga öde" går framåt, trots alla gåtor, olösta gåtor, vändningar i det "mänskliga ödet" i tidens värld. Även om allt detta, trots livets alla rikedomar i tiden, med nödvändighet och oundvikligen leder till dödens gräns och målet att förstöra den mänskliga kroppen, ser vi Kristus bortom detta mål. "Jag är uppståndelsen och livet, han som tror på mig... skall aldrig dö"¹²². I Jesus Kristus, som korsfästes och lades i graven och sedan uppstod igen, "grydde vårt hopp om uppståndelse ... det ljusa löftet om odödlighet"¹²³, på den väg som människan, genom kroppens död, delar med hela den synliga skapelsen den nödvändighet som materien är underkastad. Vi har för avsikt och försöker att ännu djupare förstå sanningens språk som människans Återlösare inneslöt i frasen "Det är anden som ger liv, köttet är till ingen nytta"¹²⁴. Trots det yttre uttrycket uttrycker dessa ord den högsta bekräftelsen av människan – bekräftelsen av den kropp som Anden ger liv.

Kyrkan lever i dessa realiteter, hon lever efter denna sanning om människan, som gör det möjligt för henne att gå bortom det tillfälligas gränser och

samtidigt med särskild kärlek och omsorg tänka på allt inom dimensionerna av denna förgänglighet som påverkar människans liv och den mänskliga andens liv, i vilken uttrycks den oändliga rastlöshet som den helige Augustinus ord hänvisar till: "Du har skapat oss åt dig, Herre, och vårt hjärta är oroligt tills det vilar i dig"¹²⁵. I denna kreativa rastlöshet slår och pulserar det som är djupast mänskligt – sökandet efter sanning, det omätliga behovet av det goda, hungern efter frihet, nostalgin efter det vackra och samvetets röst. I sin strävan att se människan så att säga med "Kristi egna ögon" blir kyrkan mer och mer medveten om att hon är väktare av en stor skatt, som hon inte får slösa bort utan ständigt måste öka. Ja, Herren Jesus sade: "Den som inte samlar med mig skingrar"¹²⁶. Denna mänsklighetens skatt berikad av det gudomliga barnskapets utsägliga mysterium¹²⁷ och genom nåden att "adopteras som söner"¹²⁸; Guds Enfödde Son, genom vilken vi kallar Gud "Abba, Fader"¹²⁹, är också en mäktig kraft som förenar kyrkan framför allt inombords och ger mening åt all hennes verksamhet. Genom denna kraft förenas kyrkan med Kristi Ande, den Helige Ande som utlovats och ständigt förmedlats av Återlösaren och vars nedstigande, som uppenbarades på pingstdagen, består för evigt. På så sätt blev Andens krafter¹³⁰, Andens gåvor¹³¹ och den Helige Andes frukter¹³² uppenbaras hos män. Den nutida kyrkan tycks med allt större iver och med helig envishet upprepa: "Kom, helige Ande!". Komma! Komma! "Hela våra sår, förnya vår styrka. Häll din dagg över vår torrhet; Tvätta bort skuldens fläckar; Böj det envisa hjärtat och viljan; Smält det frysta, värm kylan; Led de steg som går vilse"¹³³.

Denna vädjan till Anden, som är avsedd just för att erhålla Anden, är svaret på vår tids alla "materialismer". Det är dessa materialismer som ger upphov till så många former av omätlighet i det mänskliga hjärtat. Denna vädjan gör sig hörd från olika håll och verkar också bära frukt på olika sätt. Kan man säga att kyrkan inte är ensam om att framföra denna vädjan? Ja, det kan det, eftersom "behovet" av det andliga också uttrycks av människor som befinner sig utanför kyrkans synliga gränser¹³⁴. Bekräftas inte detta av den sanning om kyrkan som det senaste konciliet så skarpt betonade på det ställe i den dogmatiska konstitutionen *Lumen Gentium*, där det lär att kyrkan är ett "sakrament eller ett tecken och ett medel för intim förening med Gud och för hela mänsklighetens enhet"?¹³⁵. Denna åkallan riktad till Anden för att få Anden är i själva verket ett ständigt infogande i sig själv i den fulla omfattningen av återlösningens mysterium, i vilket Kristus, förenad med Fadern och med varje människa, ständigt förmedlar till oss Anden som lägger Sonens känslor i oss och

leder oss till Fadern¹³⁶. Det är därför som vår tids kyrka – en tid som hungrar särskilt efter Anden, eftersom den hungrar efter rättvisa, fred, kärlek, godhet, styrka, ansvar och mänsklig värdighet – måste koncentrera sig och samlas kring detta mysterium och i det finna det ljus och den styrka som är oundgänglig för hennes uppdrag. Ty om, som redan sagts, människan är vägen för kyrkans dagliga liv, måste kyrkan alltid vara medveten om värdigheten i den gudomliga barnskap som människan har mottagit i Kristus genom den helige Andes nåd¹³⁷ och om hans slutmål till nåd och härlighet¹³⁸. Genom att ständigt på nytt reflektera över allt detta och genom att ta emot det med en tro som blir mer och mer medveten och en kärlek som blir mer och mer fast, gör sig kyrkan också bättre lämpad för den tjänst för människan som Herren Kristus kallar henne till, när han säger: "Människosonen har inte kommit för att bli tjänad utan för att tjäna"¹³⁹. Kyrkan utför denna tjänst genom att ta del i det "trefaldiga ämbetet" som tillhör hennes Mästare och Återlösare. Denna lära, med sin bibliska grund, fördes helt och hållet fram av Andra Vatikankonciliet, till stor nytta för kyrkans liv. För när vi blir medvetna om att vi har del i Kristi trefaldiga uppdrag, hans trefaldiga ämbete som präst, som profet och som kung¹⁴⁰ blir vi också mer medvetna om vad som måste tjänas av hela kyrkan som Guds folks samhälle och gemenskap på jorden, och vi förstår också hur var och en av oss måste ta del av denna mission och tjänst.

19. Kyrkan som ansvarig för sanningen

I ljuset av Andra Vatikankonciliet heliga lära framstår kyrkan sålunda inför oss som det sociala subjektet för ansvaret för den gudomliga sanningen. Med djup rörelse hör vi Kristus själv säga: "Det ord som ni hör är inte mitt, utan Faderns, som har sänt mig"¹⁴¹. Läger vi inte märke till ansvaret för den uppenbarade sanningen, som är Guds egen "egendom", eftersom även han, "den ende Sonen", som lever "i Faderns famn"¹⁴², när han överför denna sanning som profet och lärare, känner han ett behov av att betona att han handlar i full trohet mot dess gudomliga källa? Samma trohet måste vara en konstitutiv egenskap hos kyrkans tro, både när hon undervisar om den och när hon bekänner den. Tron som en specifik övernaturlig dygd som ingjuts i den mänskliga anden gör oss delaktiga i kunskapen om Gud som ett svar på hans uppenbarade ord. Därför fordras det, att när kyrkan bekänner sig till och undervisar i tron, att hon strängt håller sig till den gudomliga sanningen¹⁴³, och bör översätta det till levande attityder av "lydnad i harmoni med förnuftet"¹⁴⁴. Kristus själv, som var angelägen om denna trohet mot den gudomliga sanningen, lovade kyrkan den särskilda hjälpen från sanningens Ande, gav

ofelbarhetens gåva¹⁴⁵ till dem som han anförtrodde uppdraget att förmedla och undervisa om denna sanning¹⁴⁶ som för övrigt tydligt har definierats av Första Vatikanconciliet¹⁴⁷ och har sedan upprepats av Andra Vatikanconciliet¹⁴⁸. Och han begåvade dessutom hela Guds folk med en särskild känsla för tron¹⁴⁹.

Följaktligen har vi blivit delaktiga i profeten Kristi mission, och i kraft av den missionen tjänar vi tillsammans med honom gudomlig sanning i kyrkan. Att vara ansvarig för denna sanning innebär också att älska den och söka den mest exakta förståelsen av den, för att föra den närmare oss själva och andra i all dess frälsande kraft, dess prakt och dess djup förenad med enkelhet. Denna kärlek och denna strävan att förstå sanningen måste gå hand i hand, vilket bekräftas av helgonens historia i kyrkan. Dessa mottog på det klaraste det autentiska ljus som lyser upp den gudomliga sanningen och bringar Guds verklighet nära, eftersom de närmade sig denna sanning med vördnad och kärlekskärlek i första hand för Kristus, den gudomliga sanningens levande Ord, och sedan kärlek till hans mänskliga uttryck i evangeliet, traditionen och teologin. I dag behöver vi framför allt denna förståelse och tolkning av Guds ord; Vi behöver den teologin. Teologin har alltid haft och fortsätter att ha stor betydelse för att kyrkan, Guds folk, på ett kreativt och fruktbart sätt ska kunna ta del av Kristi uppdrag som profet. När teologer, i egenskap av den gudomliga sanningens tjänare, ägnar sina studier och sitt arbete åt en allt djupare förståelse av denna sanning, kan de därför aldrig förlora ur sikte meningen med sin tjänst i kyrkan, som är inskriven i begreppet *intellectus fidei*. Detta begrepp har så att säga en dubbelriktad funktion, i linje med den helige Augustinus uttryck: *intellege, ut credas-crede, ut intellegas*,¹⁵⁰ Och den fungerar på rätt sätt när de försöker tjäna läroämbetet, som i kyrkan är anförtrott åt biskoparna, förenade genom den hierarkiska gemenskapens band med Petri efterträdare, när de ställer sig i tjänst för sin omsorg om att undervisa och ge själavård, och när de ställer sig i tjänst för de apostoliska åtagandena för hela Guds folk.

Liksom i tidigare tidsåldrar, och kanske mer än i tidigare tidsåldrar, är teologer och alla lärda män i kyrkan idag kallade att förena tro med lärdom och visdom, för att hjälpa dem att förena sig med varandra, som vi läser i bönen i liturgin till minne av den helige Albert, kyrkans lärare. Denna uppgift har vuxit enormt i dag på grund av framstegen i det mänskliga lärandet, dess metodik och de framsteg som gjorts i kunskapen om världen och om människan. Detta gäller såväl de exakta vetenskaperna som humanvetenskaperna, liksom filosofin, vilken, som Andra Vatikanconciliet påminde om, är nära förbunden med teologin¹⁵¹.

På detta område av mänsklig kunskap, som ständigt breddas och ändå differentieras, måste också tron undersökas på djupet, för att manifestera omfattningen av det uppenbarade mysteriet och sträva mot en förståelse av sanningen, som i Gud har sin enda högsta källa. Om det är tillåtet och t.o.m. önskvärt att det enorma arbete som skall utföras i denna riktning tar hänsyn till en viss metodisk pluralism, kan arbetet emellertid inte avvika från den grundläggande enheten i undervisningen om tro och moral, som är detta arbetes mål. Följaktligen är ett nära samarbete mellan teologin och läroämbetet oundgängligt. Varje teolog måste vara särskilt medveten om vad Kristus själv sade när han sade: "Det ord som ni hör är inte mitt, utan Faderns, som har sänt mig"¹⁵². Ingen kan därför göra teologin så att säga till en enkel samling av sina egna personliga idéer, men var och en måste vara medveten om att den står i nära förbindelse med det uppdrag att undervisa i sanning som kyrkan är ansvarig för.

Delaktigheten i Kristi eget profetiska ämbete formar hela kyrkans liv i dess grundläggande dimension. En särskild del i detta ämbete tillhör kyrkans herdar, som undervisar och ständigt och på olika sätt förkunnar och förmedlar läran om den kristna tron och moralen. Denna undervisning, både i sin missionerande och i sin vanliga aspekt, hjälper till att samla Guds folk kring Kristus, förbereder för deltagande i eukaristin och pekar ut vägarna för det sakramentala livet. År 1977 ägnade biskopssynoden särskild uppmärksamhet åt katekesen i den moderna världen, och de mogna resultaten av dess överläggningar, erfarenheter och förslag kommer inom kort att komma till uttryck i ett särskilt påvligt dokument i enlighet med det förslag som deltagarna i synoden lade fram. Katekesen utgör förvisso en permanent och även grundläggande verksamhetsform för kyrkan, en form där hennes profetiska karisma kommer till uttryck: vittnesbörd och undervisning går hand i hand. Och även om vi här i första hand talar om präster, är det emellertid omöjligt att inte också nämna det stora antal män och kvinnor som ägnar sig åt kateketisk verksamhet av kärlek till den gudomlige Mästaren. Slutligen är det svårt att inte nämna de många lekmän som i denna verksamhet kommer till uttryck för sin tro och sitt apostoliska ansvar.

Dessutom måste man i allt högre grad se till att de olika formerna av katekesundervisning och dess olika områden - med början i det grundläggande området, familjekatekesen, det vill säga katekesen av föräldrarna till deras barn - skall ge vittnesbörd om att hela Guds folk allmänt delar i Kristi egen profetiska ämbete. I samband med detta faktum måste kyrkans ansvar för den gudomliga

sanningen i allt högre grad delas på olika sätt av alla. Vad skall vi här säga om specialisterna inom de olika disciplinerna, de som representerar naturvetenskap och litteratur, läkare, jurister, konstnärer och tekniker, lärare på olika nivåer och med olika specialiseringar? Som medlemmar av Guds folk har de alla sin egen roll att spela i Kristi profetiska mission och tjänande av den gudomliga sanningen, bland annat genom en ärlig inställning till sanningen, vilket område den än må tillhöra, samtidigt som de fostrar andra i sanning och lär dem att mogna i kärlek och rättvisa. En känsla av ansvar för sanningen är alltså en av de grundläggande punkterna i mötet mellan kyrkan och varje människa och också ett av de grundläggande krav som bestämmer människans kallelse i kyrkans gemenskap. Den nutida kyrkan, ledd av en känsla av ansvar för sanningen, måste framhärda i trohet mot sin egen natur, vilket innebär det profetiska uppdrag som kommer från Kristus själv: "Som Fadern har sänt mig, så sänder jag er... Ta emot den Helige Ande"¹⁵³.

20. Eukaristi och botgöring

I återlösningens mysterium, det vill säga i Jesu Kristi frälsningsverk, har kyrkan inte bara del i sin Mästares evangelium genom trohet mot ordet och genom att tjäna sanningen, utan hon har också, genom en underkastelse fylld av hopp och kärlek, del av kraften i hans återlösande handling som uttrycks och bevaras av honom i en sakramental form: särskilt i eukaristin¹⁵⁴. Eukaristin är centrum och höjdpunkten i hela det sakramentala livet, genom vilket varje kristen tar emot återlösningens frälsande kraft, med början i dopets mysterium, där vi begravs i Kristi död, för att bli delaktiga i hans uppståndelse¹⁵⁵, som aposteln lär. I ljuset av denna lära ser vi ännu klarare orsaken till att hela kyrkans och varje kristens sakramentala liv når sin höjdpunkt och fullhet i eukaristin. Ty genom Kristi vilja finns i detta sakrament en ständig förnyelse av hemligheten med det offer av sig själv som Kristus frambar åt Fadern på korsets altare, ett offer som Fadern tog emot och gav i gengäld för denna totala självutgivelse av sin Son, som "blev lydlig intill döden"¹⁵⁶, hans egen faderliga gåva, det vill säga gåvan av nytt odödligt liv i uppståndelsen, eftersom Fadern är den första källan och livgivaren från begynnelsen. Detta nya liv, som innebär det kroppsliga förhärligandet av den korsfäste Kristus, blev ett verksamt tecken på den nya gåva som getts till mänskligheten, den gåva som är den Helige Ande, genom vilken det gudomliga liv som Fadern har i sig själv och ger till sin Son¹⁵⁷ förmedlas till alla människor som är förenade med Kristus.

Eukaristin är det mest fullkomliga sakramentet i denna förening. Genom att fira och även ta del av eukaristin förenar vi oss med Kristus på jorden och i himlen, som ber för oss inför Fadern¹⁵⁸. Men vi gör det alltid genom den återlösande handlingen av hans offer, genom vilket han har återlöst oss, så att vi har blivit "köpta till ett pris"¹⁵⁹. "Priset" för vår återlösning är också ytterligare ett bevis på det värde som Gud själv sätter på människan och på vår värdighet i Kristus. Ty genom att bli "Guds barn"¹⁶⁰, adopterade söner¹⁶¹ blir vi också i hans avbild "ett kungarike och präster" och får "ett konungligt prästadöme"¹⁶², det vill säga vi har del i den unika och oåterkalleliga återställelsen av människan och världen till Fadern som genomfördes en gång för alla av honom, som både är den evige Sonen och Fadern¹⁶³ och även den sanna människan. Eukaristin är det sakrament, i vilket vårt nya väsen kommer till fullkomligt uttryck och i vilket Kristus själv oupphörligt och på ett ständigt nytt sätt "vittnar" i den helige Ande om vår ande¹⁶⁴ att var och en av oss, som delaktiga i återlösningens mysterium, har tillgång till frukterna av den sonliga försoningen med Gud¹⁶⁵ att han själv verkade och ständigt verkar bland oss genom kyrkans tjänst.

Det är en väsentlig sanning, inte bara i läran utan också i livet, att eukaristin bygger upp kyrkan¹⁶⁶, och byggde den som den autentiska gemenskapen av Guds folk, som församlingen av de trogna, som bär samma märke av enhet som delades av apostlarna och Herrens första lärjungar. Eukaristin bygger ständigt på nytt denna gemenskap och enhet, bygger och pånyttföder den ständigt på grundval av Kristi offer, eftersom den firar minnet av hans död på korset¹⁶⁷, det pris med vilket han återlöste oss. Följaktligen berör vi i eukaristin på sätt och vis själva mysteriet med Herrens kropp och blod, vilket bekräftas av de ord som användes vid dess instiftande, de ord som på grund av denna instiftan har blivit de ord med vilka de som är kallade till detta ämbete i kyrkan oavbrutet firar eukaristin.

Kyrkan lever av eukaristin, av fullheten av detta sakrament, vars häpnadsväckande innehåll och innebörd ofta har uttryckts i kyrkans läroämbete från de mest avlägsna tider fram till våra dagar¹⁶⁸. Men vi kan med säkerhet säga att även om denna lära stöds av teologernas skarpsinnighet, av människor med djup tro och bön, och av asketer och mystiker, i fullständig trohet mot det eukaristiska mysteriet, når den ändå inte längre än till tröskeln, eftersom den är oförmögen att fatta och översätta till ord vad eukaristin är i all sin fullhet. vad som uttrycks av den och vad som drivs av den. Eukaristin är sannerligen det ousägliga sakramentet! Det väsentliga åtagandet och framför allt den synliga nåden och källan till övernaturlig styrka för kyrkan som Guds folk är att ständigt

hålla ut och gå framåt i det eukaristiska livet och i den eukaristiska fromheten och att utvecklas andligen i eukaristins klimat. Desto större skäl är det därför inte tillåtet för oss att i tanke, liv eller handling frånta detta i sanning allraheligaste sakrament dess fulla omfattning och dess väsentliga mening. Den är på en och samma gång ett offer-sakrament, ett nattvard-sakrament och ett närvaro-sakrament, och även om det är sant att eukaristin alltid har varit och måste fortsätta att vara den djupaste uppenbarelse av Kristi lärjungars och biktfäders mänskliga brödraskap, kan den inte bara behandlas som ett "tillfälle" att manifesteras detta broderskap. Vid firandet av Herrens kropp och blods sakrament måste man respektera det gudomliga mysteriets fulla omfattning, liksom den fulla innebörden av detta sakramentala tecken, i vilket Kristus verkligen är närvarande och tas emot, själen fylls med nåd och löftet om framtida ära ges¹⁶⁹.

Detta är källan till plikten att noggrant genomföra de liturgiska reglerna och allt som är en manifestation av den gemensamma tillbedjan som erbjuds Gud själv, så mycket mer som han i detta sakramentala tecken anförtror sig åt oss med gränslös tillit, som om han inte tog hänsyn till vår mänskliga svaghet, vår ovärdighet, vanans makt. rutin, eller till och med möjligheten till förolämpning. Varje medlem i kyrkan, särskilt biskopar och präster, måste vara vaksam för att se till att detta kärlekens sakrament kommer att stå i centrum för Guds folks liv, så att Kristus genom alla de manifestationer av tillbedjan som tillkommer honom skall ges tillbaka "kärlek för kärlek" och verkligen bli "våra själars liv"¹⁷⁰. Å andra sidan kan vi aldrig glömma följande ord av den helige Paulus: "Var och en skall rannsaka sig själv och så äta av brödet och dricka av bägaren"¹⁷¹.

Denna uppmaning av aposteln visar åtminstone indirekt på det nära sambandet mellan eukaristin och botgöringen. Ja, om det första ordet i Kristi undervisning, den första frasen i evangeliets goda nyheter, var "Omvänd er och tro på evangeliet" (*metanoëit*),¹⁷² Lidandets, korsets och uppståndelsens sakrament tycks på ett alldeles särskilt sätt stärka och befästa denna kallelse i våra själar. Eukaristin och botgöringen blir på så sätt på sätt och vis två nära förbundna dimensioner av det autentiska livet i enlighet med evangeliets anda, av det sant kristna livet. Den Kristus som kallar till den eukaristiska festmåltiden är alltid samme Kristus som uppmanar oss till botgöring och upprepar sin "Omvändelse"¹⁷³. Utan denna ständiga, ständigt förnyade strävan efter omvändelse, skulle deltagandet i eukaristin sakna sin fulla återlösande verkan och det skulle innebära en förlust eller åtminstone en försvagning av den särskilda beredvilligheten att frambära det andliga offret till Gud¹⁷⁴ där vårt

deltagande i Kristi prästadöme uttrycks på ett väsentligt och universellt sätt. I Kristus är prästadömet förenat med hans offer, hans självgivelse till Fadern; Och just därför att det är gränslöst, ger detta självgivande upphov till hos oss människor, med många begränsningar, behovet av att vända oss till Gud på ett allt mognare sätt och med en ständig, allt djupare omvändelse.

Under de senaste åren har mycket gjorts för att i kyrkans praxis – i överensstämmelse med kyrkans äldsta tradition – framhäva den gemensamma aspekten av botgöring och särskilt av botens sakrament. Vi får emellertid inte glömma, att omvändelsen är en synnerligen djupgående inre handling, i vilken individen inte kan ersättas av andra och inte kan göra samhället till ett substitut för honom. Även om de troendes broderliga gemenskap är till stor hjälp för den personliga omvändelsens deltagande, är det icke desto mindre i sista hand nödvändigt att det i denna handling görs ett uttalande av individen själv med hela djupet av hans samvete och med hela hans känsla av skuld och förtröstan på Gud. ställa sig som psalmisten inför Gud för att bekänna: "Mot dig... har jag syndat"¹⁷⁵. Genom att troget iakttäta det månghundraåriga bruket av botens sakrament, bruket av individuell bikt med en personlig sorgeakt och avsikt att bättra sig och gottgöra, försvarar kyrkan därför den mänskliga själens individuella rätt: människans rätt till ett mer personligt möte med den korsfäste förlåtande Kristus, med Kristus som säger, genom försoningens sakraments tjänare: "Dina synder är förlåtna"¹⁷⁶; "Gå och synda inte igen"¹⁷⁷. Som det är uppenbart är detta också en rättighet för Kristus gentemot varje människa som återlösts av honom: hans rätt att möta var och en av oss i det avgörande ögonblick i själens liv som utgörs av omvändelsens och förlåtelsens ögonblick. Genom att värna om botens sakrament bekräftar kyrkan uttryckligen sin tro på återlösningens mysterium som en levande och livgivande verklighet som passar in i människans inre sanning, i den mänskliga skulden och i det mänskliga samvetets begär. "Saliga är de som hungrar och törstar efter rättfärdighet, ty de skall bli mättade"¹⁷⁸. Botens sakrament är medlet att tillfredsställa människan med den rättfärdighet som kommer från Återlösaren själv.

I kyrkan, som särskilt i dag samlas på ett särskilt sätt kring eukaristin och önskar att den autentiska eukaristiska gemenskapen skall bli ett tecken på den gradvis mognande enheten mellan alla kristna, måste det finnas ett levande behov av botgöring, både i dess sakramentala aspekt¹⁷⁹, och i vad som rör botgöring som en dygd. Denna andra aspekt uttrycktes av Paulus VI i den apostoliska konstitutionen *Paenitemini*¹⁸⁰. En av kyrkans uppgifter är att omsätta

undervisningen i praktiken *Paenitemini* innehåller; Denna fråga måste undersökas djupare av oss i gemensam reflektion, och många fler beslut måste fattas om den i en anda av pastoral kollegialitet och med respekt för de olika traditionerna i detta avseende och de olika omständigheterna i dagens människors liv. Icke desto mindre är det säkert att den nya adventens kyrka, den kyrka som ständigt förbereder sig för Herrens nya ankomst, måste vara eukaristins och botens kyrka. Det är först när hon betraktas i denna andliga aspekt av sitt liv och sin verksamhet som hon ses som den gudomliga missionens kyrka, kyrkan *in statu missionis*, som Andra Vatikankonciliet har visat att hon är.

21. Den kristna kallelsen till tjänst och kungadöme

Genom att redan från grunden bygga upp bilden av kyrkan som Guds folk – genom att visa på Kristi egen trefaldiga mission, genom delaktighet i vilken vi i sanning blir Guds folk – lyfte Andra Vatikankonciliet fram bland andra kännetecken för den kristna kallelsen den som kan beskrivas som "kunglig". För att presentera hela rikedomerna i konciliet's undervisning måste vi här hänvisa till ett stort antal kapitel och paragrafer i konstitutionen *Lumen Gentium* och många andra dokument från rådet. Det finns dock en sak som tycks stå ut mitt i all denna rikedom: delaktigheten i Kristi kungliga uppdrag, det vill säga det faktum att man i sig själv och andra återupptäcker den särskilda värdigheten i vår kallelse som kan beskrivas som "kungadöme". Denna värdighet uttrycks i beredvillighet att tjäna, i enlighet med Kristi exempel, som "inte kom för att bli tjänad utan för att tjäna"¹⁸¹. Om det, i ljuset av denna Kristi inställning, verkligen är möjligt att "vara kung" endast genom att "vara en tjänare", så kräver "att vara en tjänare" också så mycket andlig mognad att det verkligen måste beskrivas som "att vara en kung". För att kunna tjäna andra på ett värdigt och effektivt sätt måste vi kunna behärska oss själva, besitta de dygder som gör detta mästerskap möjligt. Vår delaktighet i Kristi kungliga mission – hans "konungliga ämbete" (*munus*) är nära förbunden med varje område av både kristen och mänsklig moral.

När Andra Vatikankonciliet framställde den fullständiga bilden av Guds folk och erinrade om den plats bland detta folk som inte bara innehades av präster utan också av lekmän, inte bara av representanter för hierarkin utan också av dem som tillhörde det Helgade Livets Institut, härledde Vatikankonciliet inte denna bild enbart utifrån en sociologisk premiss. Kyrkan som ett mänskligt samhälle kan naturligtvis undersökas och beskrivas enligt de kategorier som

vetenskaperna använder med avseende på varje mänskligt samhälle. Men det räcker inte med dessa kategorier. För hela Guds folks gemenskap och för varje medlem av den är det inte bara fråga om ett specifikt "socialt medlemskap"; Snarare är det så att det väsentliga för var och en är en särskild "kallelse". Kyrkan som Guds folk är också – enligt den ovan nämnde den helige Paulus lära, som Pius XII påminde oss om i underbara ordalag – "Kristi mystiska kropp"¹⁸². Medlemskapet i denna kropp har som källa en särskild kallelse, förenad med nådens frälsande verkan. Därför, om vi vill komma ihåg denna gemenskap av Guds folk, som är så stor och så extremt differentierad, måste vi först och främst se Kristus säga på ett sätt till varje medlem av gemenskapen: "Följ mig"¹⁸³. Det är lärjungarnas gemenskap, som var och en på olika sätt – ibland mycket medvetet och konsekvent, ibland inte särskilt medvetet och mycket inkonsekvent – följer Kristus. Detta visar också den djupt "personliga" sidan och dimensionen av detta samfund, som trots alla brister i sitt samfundsliv - i ordets mänskliga betydelse - är en gemenskap just därför att alla dess medlemmar bildar den tillsammans med Kristus själv, åtminstone därför att de i sina själar bär en kristens outplånliga märke.

Andra Vatikankonciliet ägnade särskild uppmärksamhet åt att visa hur denna "ontologiska" gemenskap av lärjungar och biktfäder i allt högre grad måste bli, även ur "mänsklig" synvinkel, en gemenskap medveten om sitt eget liv och sin egen verksamhet. De initiativ som konciliet har tagit på detta område har följts upp av många andra initiativ av synodal, apostolisk och organisatorisk art. Men vi måste alltid komma ihåg att varje initiativ tjänar till sann förnyelse i kyrkan och hjälper till att föra fram det autentiska ljus som är Kristus¹⁸⁴; den mån initiativet bygger på tillräcklig medvetenhet om den enskilde kristnes kallelse och om ansvaret för denna enastående, unika och oupprepbara nåd genom vilken varje kristen i Guds folks gemenskap bygger upp Kristi kropp. Denna princip, som är den viktigaste regeln för hela den kristna praxisen - apostolisk och pastoral praxis, utövandet av det inre och sociala livet - måste i tillbörlig proportion tillämpas på hela mänskligheten och på varje mänsklig varelse. Även påven och varje biskop måste tillämpa denna princip på sig själv. Präster och ordensfolk måste vara trogna denna princip. Det är den grund på vilken deras liv måste byggas av gifta människor, föräldrar och kvinnor och män med olika villkor och yrken, från de som innehar de högsta posterna i samhället till de som utför de enklaste uppgifterna. Det är just principen om den "kungliga tjänsten" som ålägger var och en av oss, i Kristi efterföljd, plikten att kräva av sig själv exakt det som vi har kallats till, det som vi personligen har förpliktat

oss till genom Guds nåd, för att svara på vår kallelse. Denna trohet mot den kallelse som Gud har fått genom Kristus innebär ett gemensamt ansvar för kyrkan, för vilken Andra Vatikankonciliet vill fostra alla kristna. I Kyrkan, som är Guds folks gemenskap, har varje medlem "sin egen särskilda gåva", som den helige Paulus lär¹⁸⁵. Även om denna "gåva" är en personlig kallelse och en form av deltagande i kyrkans frälsande arbete, tjänar den också andra, bygger upp kyrkan och de broderliga gemenskaperna på de olika områdena av mänskligt liv på jorden.

Trohet mot sin kallelse, det vill säga uthållighet till "kunglig tjänst", har särskild betydelse för dessa många byggnadsformer, särskilt med hänsyn till de mer krävande uppgifterna, som har större inflytande på vår nästas och hela samhällets liv. Gifta människor måste utmärka sig för trohet mot sin kallelse, vilket krävs av äktenskapets sakramentala institutions oupplösliga natur. Prästerna måste utmärka sig för en liknande trohet mot sin kallelse, med tanke på den outplånliga karaktär som vigningens nattvard präglar i deras själar. Genom att ta emot detta sakrament förbinder vi oss i den latinska kyrkan medvetet och fritt att leva i celibat, och var och en av oss måste därför göra allt han kan, med Guds nåd, för att vara tacksamma för denna gåva och trogna det band som han har accepterat för evigt. Han måste göra det på samma sätt som gifta människor måste göra, för de måste bemöda sig med all sin kraft att hålla ut i sitt äktenskapliga förbund, bygga upp familjegemenskapen genom detta vittnesbörd om kärlek och fostra nya generationer av män och kvinnor, som i sin tur är kapabla att ägna hela sitt liv åt sin kallelse, det vill säga åt den "kungliga tjänst" som Jesus Kristus har erbjudit oss ett exempel på och ett underbart exempel på modell. Hans kyrka, som består av oss alla, är "för människor" i den bemärkelsen att vi, genom att grunda oss på Kristi exempel,¹⁸⁶ Och genom att samarbeta med den nåd som Han har vunnit för oss, kan vi uppnå att "bli kungar", det vill säga vi kan frambringa en mogen mänsklighet i var och en av oss. Mogen mänsklighet innebär fullt utnyttjande av frihetens gåva som han fick av Skaparen när han kallade till existens den människa som var gjord "till hans avbild, till hans avbild". Denna gåva finner sitt fulla förverkligande i det oreserverade givandet av hela ens mänskliga person, i en anda av kärlek till en make/maka, till Kristus och, med Kristus, till alla dem till vilka han sänder män och kvinnor som är helt vigda åt honom i enlighet med de evangeliska råden. Detta är idealet för det religiösa livet, som har genomförts av ordnarna och kongregationerna, både gamla och nyare, och av de sekulära instituten.

Nu för tiden påstås det ibland, om än med orätt, att frihet är ett mål i sig, att varje människa är fri när hon använder friheten som hon vill, och att detta måste vara vårt mål i individers och samhällens liv. I verkligheten är frihet en stor gåva endast när vi vet hur vi medvetet ska använda den för allt som är vårt sanna goda. Kristus lär oss att det bästa sättet att använda friheten är kärleken, som tar konkret form i självutgivelse och i tjänande. För denna "frihet har Kristus gjort oss fria"¹⁸⁷ och fortsätter ständigt att göra oss fria. Från denna källa hämtar kyrkan den oupphöriga inspirationen, kallelsen och drivkraften för sin mission och sitt tjänande bland hela mänskligheten. Den fullständiga sanningen om den mänskliga friheten är outplånligt inskriven i återlösningens mysterium. Kyrkan tjänar verkligen mänskligheten när den bevarar denna sanning med outtröttlig uppmärksamhet, brinnande kärlek och moget engagemang, och när hon i hela sin egen gemenskap förmedlar den och konkretiserar den i det mänskliga livet genom varje kristens trohet mot sin kallelse. Detta bekräftar det vi redan har hänvisat till, nämligen att människan är och alltid blir "vägen" för kyrkans dagliga liv.

22. Modern som vi litar på

När jag därför i början av det nya pontifikatet vänder mina tankar och mitt hjärta till människans Återlösare, vill jag därigenom träda in i och tränga in i den djupaste rytmen i kyrkans liv. Ja, om kyrkan lever sitt liv, så gör hon det därför att hon hämtar det från Kristus, och han önskar alltid bara en sak, nämligen att vi skulle ha liv och ha det i överflöd¹⁸⁸. Denna livets fullhet i honom är på samma gång för människan. Därför förenar sig kyrkan, med alla rikedomar i återlösningens mysterium, och blir de levande människornas kyrka, som lever därför att den har fått liv inifrån genom "sanningens Andes" verkan¹⁸⁹ och besökta av den kärlek som den Helige Ande har ingjutit i våra hjärtan¹⁹⁰. Syftet med varje tjänst i kyrkan, oavsett om den är apostolisk, pastoral, prästerlig eller episkopal, är att upprätthålla denna dynamiska länk mellan återlösningens mysterium och varje människa.

Om vi är medvetna om denna uppgift, då tycks vi bättre förstå vad det innebär att säga att kyrkan är en moder¹⁹¹ och också vad det innebär att säga att kyrkan alltid, och särskilt i vår tid, har behov av en Moder. Vi står i särskild tacksamhetsskuld till fäderna i Andra Vatikankonciliet, som uttryckte denna sanning i konstitutionen *Lumen Gentium* med den rika mariologiska doktrin som finns i den¹⁹². Eftersom Paulus VI, inspirerad av den läran, proklamerade Kristi moder som "kyrkans moder"¹⁹³, och denna titel har blivit känd vida omkring,

må det tillåtas hans ovärdige efterträdare att vända sig till Maria som kyrkans moder vid slutet av dessa betraktelser, som det var lämpligt att göra i början av hans påvliga tjänst. Maria är Kyrkans Moder därför att, på grund av den Evige Faderns utsägliga val¹⁹⁴ och på grund av Kärlekens Andes speciella verkan¹⁹⁵ gav hon mänskligt liv åt Guds Son, "för vilken och genom vilken allting är till"¹⁹⁶ och från vilken hela Guds folk mottar utkorelsens nåd och värdighet. Hennes Son förlängde uttryckligen sin Moders moderskap på ett sätt som lätt kunde förstås av varje själ och varje hjärta genom att beteckna, när han uppfostrades på korset, sin älskade lärjunge som sin son¹⁹⁷. Den Helige Ande inspirerade henne att stanna kvar i . Efter vår Herres himmelfärd samlades Övre salen i bön och förväntan tillsammans med apostlarna till pingstdagen, då kyrkan skulle födas i synlig gestalt och framträda ur mörkret¹⁹⁸. Senare tog alla generationer av lärjungar, av dem som bekänner och älskar Kristus, som aposteln Johannes, andligen denna Moder till sina egna hem¹⁹⁹, och på så sätt inkluderades hon i frälsningshistorien och i kyrkans mission från allra första början, det vill säga från bebådelsen. Vi som utgör dagens generation av Kristi lärjungar vill därför alla förena oss med henne på ett särskilt sätt. Vi gör det med all vår hängivenhet till vår gamla tradition och också med full respekt och kärlek till medlemmarna i alla de kristna gemenskaperna.

Vi gör det på uppmaning av det djupa behovet av tro, hopp och kärlek. För om vi i detta svåra och ansvarsfulla skede av kyrkans och mänsklighetens historia känner ett särskilt behov av att vända oss till Kristus, som är kyrkans Herre och Herre över mänsklighetens historia på grund av återlösningens mysterium, tror vi att ingen annan kan föra oss så djupt in i den gudomliga och mänskliga dimensionen av detta mysterium som Maria. Ingen har förts in i den av Gud själv som Maria har. Det är i detta som den exceptionella karaktären av det gudomliga moderskapets nåd består. Det är inte bara värdigheten i detta moderskap som är unik och oåterkallelig i mänsklighetens historia, utan Marias deltagande, på grund av detta moderskap, i Guds plan för människans frälsning genom återlösningens mysterium är också unikt i djup och handlingskraft.

Vi kan säga att återlösningens mysterium tog form under hjärtat på Jungfrun från Nasaret när hon uttalade sitt "fiat". Från och med då, under den Helige Andes särskilda inflytande, har detta hjärta, både en jungfrus och en mors hjärta, alltid följt sin Sons verk och har gått ut till alla dem som Kristus har omfamnat och fortsätter att omfamna med outtömlig kärlek. Av den anledningen måste hennes hjärta också ha en mors outtömlighet. Det speciella kännetecknet på den moderliga kärleken, som Guds Moder infogar i

återlösningens mysterium och kyrkans liv, kommer till uttryck i dess utomordentliga närhet till människan och allt som händer henne. Det är i detta som Moderns mysterium består. Kyrkan, som ser på henne med alldeles särskild kärlek och hopp, vill göra detta mysterium till sitt eget på ett allt djupare sätt. För i detta erkänner kyrkan också vägen för hennes dagliga liv, som är varje människa.

Faderns eviga kärlek, som har kommit till uttryck i mänsklighetens historia genom Sonen som Fadern utgav, "för att var och en som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv"²⁰⁰, kommer nära var och en av oss genom denna Moder och tar på så sätt på sig tecken som är lättare att förstå och komma åt för varje person. Följaktligen måste Maria vara på alla vägar för kyrkans dagliga liv. Genom sin moderliga närvaro får kyrkan visshet om att hon verkligen lever sin Mästares och Herres liv och att hon lever återlösningens mysterium i all dess livgivande djupsinnighet och fullhet. På samma sätt får kyrkan, som har slagit rot på många olika områden i hela den nuvarande mänsklighetens liv, också vissheten och, skulle man kunna säga, erfarenheten av att vara nära människan, av att vara varje människas kyrka, Guds folks kyrka.

Inför dessa uppgifter som dyker upp längs Kyrkans vägar, de vägar som påven Paulus VI tydligt pekade på i den första encyklikan under sitt pontifikat, och medvetna om den absoluta nödvändigheten av alla dessa vägar och även om de svårigheter som möter dem, känner vi desto mer vårt behov av en djup förbindelse med Kristus. Vi hör inom oss, som ett rungande eko, de ord som han talade: "Utan mig kan ni ingenting göra"²⁰¹. Vi känner inte bara ett behov utan till och med en kategorisk nödvändighet av stor, intensiv och växande bön från hela kyrkan. Endast bönen kan förhindra att alla dessa stora successiva uppgifter och svårigheter blir en källa till kris och i stället gör dem till ett tillfälle och så att säga en grund för allt mognare prestationer på Guds folks marsch mot det utlovade landet i detta skede av historien som närmar sig slutet av det andra årtusendet. När jag avslutar denna meditation med en varm och ödmjuk uppmaning till bön, vill jag därför att kyrkan ska ägna sig åt denna bön tillsammans med Maria, Jesu moder²⁰², som Herrens apostlar och lärjungar gjorde i den övre salen i Jerusalem efter hans himmelfärd²⁰³. Framför allt bönfäller jag Maria, Kyrkans himmelska Moder, att vara så god att hon ägnar sig åt denna bön om mänsklighetens nya ankomst, tillsammans med oss som utgör Kyrkan, det vill säga hennes Ende Sons Ende Sons Mystiska Kropp. Jag hoppas att vi genom denna bön ska kunna ta emot den Helige Ande som

kommer över oss²⁰⁴ och på så sätt bli Kristi vittnen "intill jordens ände"²⁰⁵, liksom de som gick ut från den Övre Salen i Jerusalem på Pingstdagen.

Med den apostoliska välsignelsen.

Givet i Rom, i Peterskyrkan, den fjärde mars, den första söndagen i fastan, år 1979, det första året av mitt pontifikat.

JOHANNES PAULUS II

1. Joh 1:14.

2. Joh. 3:16.

3. Hebr 1:1-2.

4. *Exsultet* vid påskvakan.

5. Joh. 16:7.

6. Joh 15:26-27.

7. Joh. 16:13.

8. Jfr Upp 2:7.

9. Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 1:AAS57 (1965) 5.

10. Ef 3:8.

11. Joh 14:24.

12. Påven Paulus VI: Encyklika *Ecclesiam Suam*:AAS56 (1964) 650ff.

13. Matteusevangeliet 11:29.

14. Här måste nämnas de framträdande dokumenten från Paulus VI:s pontifikat, av vilka han själv talade om några i sitt tal under mässan om de heliga apostlarna Petrus och Paulus högtid 1978: Encyklika *Ecclesiam Suam*:AAS56 (1964) 609-659; Apostoliskt brev *Investigabiles Divitias Christi*:AAS57 (1965) 298-301; Encyklika *Sacerdotalis Caelibatus*:AAS59 (1967) 657-697; Högtidlig trosbekännelse:AAS60 (1968) 433-445; Encyklika *Humanae Vitae*:AAS60 (1968) 481-503; Apostolisk uppmaning *Quinque Iam Anni*:AAS63 (1971) 97-106; Apostolisk uppmaning *Evangelica Testificatio*:AAS63 (1971) 497-535; Apostolisk uppmaning *Paterna cum Benevolentia*:AAS67 (1975) 5-23; Apostolisk uppmaning *Gaudete och Domino*:AAS67 (1975) 289-322; Apostolisk uppmaning *Evangelii Nuntiandi*: AAS68 (1976) 5-76.

15. Matteusevangeliet 13:52.

16. 1 Tim 2:4.

17. Påven Paulus VI: Apostolisk uppmaning *Evangelii Nuntiandi*: AAS68 (1976) 5-76.

18. Joh. 17:21; jfr 17:11, 22-23; 10:16; Luk 9:49, 50, 54.

19. 1 Kor 15:10.

20. Jfr Första Vatikankonciliet: Dogmatisk författning *Av Filius*, kap. III *De fide* kan. 6: *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Ed. Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973 3, s. 811.

21. Jes 9:6.

22. Joh. 21:15.

23. Luk 22:32.

24. Joh 6:68; jfr Apostlagärningarna 4:8-12.

25. Jfr Ef 1:10, 22; 4:25; Kol 1:18.

26. 1 Kor 8:6; jfr Kol 1:17.

[27.](#) Joh. 14:6.

[28.](#) Joh 11:25.

[29.](#) Jfr Joh 14:9.

[30.](#) Jfr Joh 16:7.

[31.](#) Jfr Joh 16:7, 13.

[32.](#) Kol 2:3.

[33.](#) Jfr Rom 12:5; 1 Kor 6:15; 10:17; 12:12, 27; Ef 1:23; 2:16; 4:4; Kol 1:24; 3:15.

[34.](#) Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 1:AAS57 (1965) 5.

[35.](#) Matteusevangeliet 16:16.

[36.](#) Jfr Litanian om det Heliga Hjärtat.

[37.](#) 1 Kor 2:2.

[38.](#) Jfr 1 Mos 1*passim*.

[39.](#) Jfr 1 Mos 1:26-30.

[40.](#) ROM. 8: 20; jfr. 8:19-22; Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 2, 13:AAS58 (1966) 1026, 1034-1035.

[41.](#) Joh. 3:16.

[42.](#) Jfr Rom 5:12-21.

[43.](#) Rom. 8:22.

[44.](#) Rom. 8:19.

[45.](#) Rom. 8:22.

[46.](#) Rom. 8:19.

[47.](#) Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 22:AAS58 (1966) 1042-1043.

[48.](#) Rom. 5:11; Kol 1:20.

[49.](#) Psaltaren 8:6.

[50.](#) Jfr 1 Mos 1:26.

[51.](#) Jfr 1 Mos 3:6-13.

[52.](#) Jfr den eukaristiska bönen IV.

[53.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 37:AAS58 (1966) 1054-1055; Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 48:AAS57 (1965) 53-54.

[54.](#) Jfr Rom. 8:29-30; Ef. 1:8.

[55.](#) Jfr Joh 16:13.

[56.](#) Jfr 1 Thess. 5:24.

[57.](#) 2 Kor 5:21; jfr Gal 3:13.

[58.](#) 1 Joh. 4:8, 16.

[59.](#) Jfr Rom 8:20.

[60.](#) Jfr Luk 15:11-32.

[61.](#) ROM. 8:19.

[62.](#) Jfr Rom 8:18.

[63.](#) Jfr S:t Thomas,*Summa Theol.*, III, q. 46, a. 1, ad 3.

[64.](#) Gal 3:28.

[65.](#)*Exsultet* vid påskvakan.

[66.](#) Jfr Joh 3:16.

[67.](#) Jfr S:t Justinus,*Jag ber om ursäkt*, 46, 1-4;*Il Ursäkt*, 7 (8), 1-4; 10, 1-3; 13, 3-4;*Florilegium Patristicum*, II, Bonn 1911 2, s. 81, 125, 129, 133; Clemens av Alexandria,*Stromata*, I, 19, 91 och 94;*Kristna källor*, 30, s. 117–118; 119-120; Andra Vatikankonciliet, förordning om kyrkans missionsverksamhet *Ad Gentes*, 11:AAS58 (1966) 960; Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 17:AAS57 (1965) 21.

[68.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Deklaration om kyrkans förhållande till icke-kristna religioner *Nostra Aetate*, 3-4:AAS58 (1966) 741-743.

[69.](#) Kol 1:26.

[70.](#) Matteusevangeliet 11:12.

[71.](#) Luk 16:8.

[72.](#) Ef 3:8.

[73.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Deklaration *Nostra Aetate*, 1-2:AAS58 (1966) 740-741.

[74.](#) Apostlagärningarna 17:22-31.

[75.](#) Joh. 2:26.

[76.](#) Joh. 3:8.

[77.](#) Jfr.AAS58 (1966) 929-946.

[78.](#) Jfr Joh 14:26.

[79.](#) Påven Paulus VI: Apostolisk uppmaning *Evangelii Nuntiandi*, 6:AAS68 (1976) 9.

[80.](#) Joh 7:16.

[81.](#) Jfr.AAS58 (1966) 936-938.

[82.](#) Joh 8:32.

[83.](#) Joh 18:37.

[84.](#) Jfr Joh 4:23.

[85.](#) Joh 4:23-24.

[86.](#) Jfr Påven Paulus VI: Encyklika *Ecclesiam Suam*:AAS56 (1964) 609-659.

[87.](#) Det femte konciliet II: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 22:AAS58 (1966) 1042.

[88.](#) Jfr Joh. 14:1ff.

[89.](#) Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 91:AAS58 (1966) 1113.

[90.](#) *Ibid.*, 38: 1. C., s. 1056.

[91.](#) *Ibid.*, 76: 1. C., s. 1099.

[92.](#) Jfr 1 Mos 1:26.

[93.](#) Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 24:AAS58 (1966) 1045.

[94.](#) 1 Mos 1:28.

[95.](#) Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 10:AAS58 (1966) 1032.

[96.](#) *Ibid.*, 10: 1. C., s. 1033.

[97.](#) *Ibid.*, 38: 1. c., s. 1056; Påven Paulus VI: Encyklika *Populorum Progressio*, 21:AAS59 (1967) 267-268.

[98.](#) Jfr 1 Mos 1:28.

[99.](#) Jfr 1 Mos 1-2.

[100.](#) 1 Mos 1:28; jfr Andra Vatikankonciliet: Dekret om sociala kommunikationsmedier *Inter Mirifica*, 6: AAS 56 (1964) 147; Pastoral konstitution om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 74, 78:AAS58 (1966) 1095-1096, 1101-1102.

[101.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 10, 36:AAS57 (1965) 14-15, 41-42.

[102.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 35:AAS58 (1966) 1053; Påven Paulus VI: *Adress till diplomatiska kåren*, 7 januari 1965:AAS57 (1965) 232; Encyklika *Populorum Progressio*, 14:AAS59 (1967) 264.

[103.](#) Jfr påven Pius XII: *Radiomeddelande på femtioårsdagen av Leo XIII:s encyklika "Rerum novarum"* 1 juni 1941:AAS33 (1941) 195-205; *Radiomeddelande om jul*, 24 december 1941:AAS34 (1942) 10-21; *Radiomeddelande om jul*, 24 december 1942: AAS 35 (1943) 9-24; *Radiomeddelande om jul*, 24 december 1943:AAS36 (1944) 11-24; *Radiomeddelande om jul*, 24 december 1944:AAS37 (1945) 10-23; *Tal till kardinalerna*, 24 december 1945:AAS38 (1946) 15-25; *Tal till kardinalerna*, 24 december 1946:AAS39 (1947) 7-17; *Radiomeddelande om jul*, 24 december 1947:AAS40 (1948) 8-16; Påven Johannes XXIII: Encyklika *Mater et Magistra*:AAS53 (1961) 401-464; Encyklika *Pacem in Terris*:AAS55 (1963) 257-304; Påven Paulus VI: Encyklika *Ecclesiam Suam*:AAS56 (1964) 609-659; *Tal till*

FN:s generalförsamling, 4 oktober 1965:AAS57 (1965) 877-885; Encyklika *Populorum Progressio*:AAS59 (1967) 257-299; *Adress till Campesinos i Colombia*, 23 augusti 1968:RRS (RRS)60 (1968) 619-623; *Tal till generalförsamlingen för det latinamerikanska episkopatet*, 24 augusti 1968:AAS60 (1968) 639-649; *Tal vid FAO:s konferens*, 16 november 1970:AAS62 (1970) 830-838; Apostoliskt brev *Octogesima Adveniens*:AAS63 (1971) 401-441; *Tal till kardinalerna*, 23 juni 1972:AAS64 (1972) 496-505; Påven Paulus VI: *Tal till den tredje generalkonferensen för det latinamerikanska episkopatet*, 28 januari 1979:AAS71 (1979) 187 ff.; *Tal till indianerna i Cuilipan*, 29 januari 1979: 1. c., s. 207 ff.; *Adress till arbetarna i Guadalajara*, 30 januari 1979: 1. c., s. 221 ff.; *Adress till arbetstagarna i Monterrey*, 31 januari 1979: 1. c., s. 240-242; Andra Vatikankonciliet: Deklaration om religionsfrihet *Dignitatis humanae*:AAS58 (1966) 929-941; Pastoral konstitution om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*:AAS58 (1966) 1025-1115; Documenta Synodi Episcoporum: *De iustitia in mundo*:AAS63 (1971) 923-941.

[104.](#) Jfr påven Johannes XXIII: Encyklika *Mater et Magistra*:AAS53 (1961) 418 ff.; Encyklika *Pacem in Terris*:AAS55 (1963) 289 ff.; Påven Paulus VI, encyklika *Populorum Progressio* AAS59 (1967) 257-299.

[105.](#) Jfr Luk 16:19-31.

[106.](#) Jfr påven Johannes Paulus II: *Predikan på Santo Domingo*, 25 januari 1979, 3:AAS71 (1979) 157 ff.; *Adress till indianer och campesinos i Oaxaca*, 30 januari 1979, 2: 1. c., s. 207 ff.; *Adress till arbetarna i Monterrey*, 31 januari 1979, 4: 1. C., s. 242.

[107.](#) Jfr Påven Paulus VI, Apostoliskt brev *Octogesima Adveniens*, 42:AAS63 (1971) 431.

[108.](#) Jfr Matt 25:31-46.

[109.](#) Matteus 25:42, 43.

[110.](#) 2 Tim 4:2.

[111.](#) Påven Pius XI: Encyklika *Quadragesimo Anno*:AAS23 (1931) 213; Encyklika *Vi behöver inte*:AAS23 (1931) 285-312; Encyklika *Divini*

Redemptoris:AAS29 (1937) 65-106; Encyklika *Med brinnande oro*:AAS29 (1937) 145-147; Påven Pius XII: Encyklika *Summi pontifikat*:AAS31 (1939) 413-453.

[112](#). Jfr 2 Kor 3:6.

[113](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 31:AAS58 (1966) 1050.

[114](#). Jfr.AAS58 (1966) 929-946.

[115](#). Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 22:AAS58 (1966) 1042.

[116](#). Jfr 1 Kor 6:15; 11:3; 12:12-13; Ef 1:22-23; 2:15-16; 4:4-6; 5:30; Kol 1:18; 3:15; Rom. 12:4-5; Gal 3:28.

[117](#). 2 Punkt 1:4.

[118](#). Jfr Ef 2:10; Joh. 1:14, 16.

[119](#). Joh. 1:12.

[120](#). Jfr Joh 4:14.

[121](#). Gal 4:4.

[122](#). Joh 11:25-26.

[123](#). Förord till den kristna döden, I.

[124](#). jn. 6:63.

[125](#). *Confessio*, I, 1:CSEL (CSEL)33, sidan 1.

[126](#). Matteusevangeliet 12:30.

[127](#). Jfr Joh 1:12.

[128.](#) Gal 4:5.

[129.](#) Gal 4:6; Rom. 8:15.

[130.](#) Jfr Rom 15:13; 1 Kor 1:24.

[131.](#) Jfr Ls. 11:2-3; Apostlagärningarna 2:38.

[132.](#) Jfr Gal 5:22-23.

[133.](#) Sekvens för Pingst.

[134.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 16:AAS57 (1965) 20.

[135.](#) *Ibid.*, 1: 1. C., s. 5.

[136.](#) Jfr Rom 8:15; Gal 4:6.

[137.](#) Jfr Rom 8:15.

[138.](#) Jfr Rom 8:30.

[139.](#) Matteusevangeliet 20:28.

[140.](#) Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 31-36:AAS57 (1965) 37-42.

[141.](#) Joh 14:24.

[142.](#) Joh 1:18.

[143.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om den gudomliga uppenbarelse *Dei Verbum*, 5, 10, 21:AAS58 (1966) 819, 822, 827-828.

[144.](#) Jfr Första Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om den katolska tron *Av Filius*, Kap. 3: *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Ed. Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973 3, s. 807.

[145.](#) Jfr Första Vatikankonciliet: Den första dogmatiska konstitutionen om Kristi kyrka *Pastor Aeternus*: 1. c., s. 811-816; Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution *Lumen Gentium*, 25:AAS57 (1965), s. 30-31.

[146.](#) Jfr Matt 28:19.

[147.](#) Jfr Första Vatikankonciliet: Den första dogmatiska konstitutionen om Kristi kyrka *Pastor Aeternus*: 1. c., s. 811-816.

[148.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 18-27:AAS57 (1965) 21-23.

[149.](#) Jfr. *Ibid.*, 12, 35: 1. C., s. 16-17, 40-41.

[150.](#) Jfr S:t Augustinus: *Sermo Sermo*43, 79:PL38, 257-258.

[151.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Pastoralkonstitutionen om kyrkan i den moderna världen *Gaudium och Spes*, 44, 57, 59, 62:AAS58 (1966) 1064f., 1077ff., 1079f., 1082ff.; Förordning om prästutbildning *Optatam Totius*, 15:AAS58 (1966) 722.

[152.](#) Joh 14:24.

[153.](#) Joh 20:21-22.

[154.](#) Jfr Andra Vatikankonciliet: Konstitution om den heliga liturgin *Sacrosanctum Concilium*, 10:AAS56 (1964) 102.

[155.](#) Jfr Rom 6:3-5.

[156.](#) Fil 2:8.

[157.](#) Jfr Joh 5:26; 1 Joh. 5:11.

[158.](#) Hebr. 9:24; 1 Joh. 2:1.

[159.](#) 1 Kor 6:20.

[160](#). Joh. 1:12.

[161](#). Jfr Rom 8:23.

[162](#). Upp 5:10; 1 Avsnitt 2:9.

[163](#). Jfr Joh 1:1-4, 18; Matteusevangeliet 3:17; 11:27; 17:5; Markusevangeliet 1:11; Luk 1:32, 35; 3:22; Romarbrevet 1:4; 2 Korinthierbrevet 1:19; 1 Joh. 5:5, 20; 2 Pt. 1:17; Ha. 1:2.

[164](#). Jfr 1 Joh 5:5-11.

[165](#). Jfr Rom 5:10, 11; 2 Kor 5:18-19; Kol 1:20, 22.

[166](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 11:AAS57 (1965) 15-16; Påven Paulus VI, *Tal den 15 september 1965: Paulus VI:s lärdomar*, III (1965) 1036.

[167](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Konstitution om den heliga liturgin *Sacrosanctum Concilium*, 47:AAS56 (1964) 113.

[168](#). Jfr Påven Paulus VI: Encyklika *Mysterium Fidei*:AAS57 (1965) 553-574.

[169](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Konstitution om den heliga liturgin *Sacrosanctum Concilium*, 47:AAS56 (1964) 113.

[170](#). Jfr Joh. 6:51, 57; 14:6; Gal 2:20.

[171](#). 1 Kor 11:28.

[172](#). Markusevangeliet 1:15.

[173](#). *Ibid.*

[174](#). Jfr 1 § 2:5.

[175](#). Psaltaren 50 (51):6.

[176](#). Markusevangeliet 2:5.

[177](#). Joh. 8:11.

[178](#). Matteusevangeliet 5:6.

[179](#). Jfr Den heliga kongregationen för trons lära:*Normae Pastorales circa Absolutionem Sacramentalem Generali Modo Impertiendam*:AAS64 (1972) 510-514; Påven Paulus VI:*Tal till en grupp biskopar från Amerikas Förenta Stater på deras "ad limina"-besök*, 20 april 1978:AAS70 (1978) 328-332; Påven Johannes Paulus II:*Tal till en grupp kanadensiska biskopar på deras "ad limina"-besök*, 17 november 1978:AAS71 (1979) 32-36.

[180](#). Jfr.AAS58 (1966) 177-198.

[181](#). Matteusevangeliet 20:28.

[182](#). Påven Pius XII: Encyklika*Mystici Corporis*:AAS35 (1943) 193-248.

[183](#). Joh 1:43.

[184](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan*Lumen Gentium*, 1:AAS57 (1965) 5.

[185](#). 1 Kor 7:7; jfr 12:7, 27; Rom. 12:6; Ef 4:7.

[186](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan*Lumen Gentium*, 36:AAS57 (1965) 41-42.

[187](#). Gal 5:1; jfr 5:13.

[188](#). Jfr Joh 10:10.

[189](#). Joh. 16:13.

[190](#). Jfr Rom 5:5.

[191](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 63-64; AAS57 (1965) 64.

[192](#). Jfr kapitel VIII, 52-69; AAS57 (1965) 58-67.

[193](#). Påven Paulus VI: *Avslutningsanförande vid Andra ekumeniska konciliets tredje session i Vatikankonciliet*, 21 november 1964; AAS56 (1964) 1015.

[194](#). Jfr Andra Vatikankonciliet: Dogmatisk konstitution om kyrkan *Lumen Gentium*, 56; AAS57 (1965) 60.

[195](#). *Ibid.*

[196](#). Hebr 2:10.

[197](#). Jfr Joh 19:26.

[198](#). Jfr Apostlagärningarna 1:14; 2.

[199](#). Jfr Joh 19:27.

[200](#). Joh. 3:16.

[201](#). Joh 15:5.

[202](#). Jfr Apostlagärningarna 1:14.

[203](#). Jfr Apostlagärningarna 1:13.

[204](#). Jfr Apostlagärningarna 1:8.

[205](#). *Ibid.*

Copyright © Dikasteri för kommunikation - Libreria Editrice Vaticana